

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра обліку і оподаткування

На правах рукопису

ВОВЧОК ІВАННА МИКОЛАЇВНА

**ОБЛІК І АНАЛІЗ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА
ІНШИМИ КРЕДИТОРАМИ**

Спеціальність: 071 «Облік і оподаткування»

Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»

Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Науковий керівник:

**КУЛИНИЧ МИРОСЛАВА
БОГДАНІВНА,**

Кандидат економічних наук, доцент

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № 6

Засідання кафедри обліку і оподаткування
від 08.12. 2025 р.

Завідувач кафедри

_____ проф. Садовська І. Б.

ЛУЦЬК – 2025

Факультет економіки та управління
Кафедра обліку і оподаткування
Другий (магістерський) рівень
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

«04» грудня 2024 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ (ПРОЕКТ)
ЗДОБУВАЧЦІ ОСВІТИ

Вовчок Іванні Миколаївні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проекту (роботи) Облік і аналіз розрахунків з постачальниками та іншими кредиторами

Керівник проекту (роботи) Кулинич Мирослава Богданівна, к. е. н., доцент,
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

2. Строк подання студентом роботи (проекту) 08.12.2025р.

3. Мета та завдання випускної кваліфікаційної роботи (проекту).

Метою роботи є формування науково-теоретичних підходів та практичного інструментарію щодо організації обліку і аналізу стану розрахунків з постачальниками та іншими кредиторами на підприємстві. Завдання роботи полягають у визначенні основних засад обліку і аналізу кредиторської заборгованості та розробці науково-методичного підходу удосконалення обліку розрахунків за кредиторською заборгованістю.

5. Дата видачі завдання 04.12.2024 р.

АНОТАЦІЯ

Вовчок І. М. Облік і аналіз розрахунків з постачальниками та іншими кредиторами.

У кваліфікаційній роботі магістра досліджено обліково-аналітичне забезпечення кредиторської заборгованості підприємств в умовах ринкової економіки. Визначено теоретичні основи обліку та аналізу кредиторської заборгованості, її вплив на фінансову стабільність підприємства, а також розглянуто особливості обліку та контролю за різними видами кредиторської заборгованості.

Зроблено огляд нормативно-правового забезпечення обліку кредиторської заборгованості, визначено основні методи та прийоми, що використовуються для її визнання, оцінки та обліку. Досліджено принципи організації обліку на різних етапах життєвого циклу кредиторської заборгованості: від виникнення до погашення. Особливу увагу приділено питанням внутрішнього контролю та управління ризиками, пов'язаними з кредиторською заборгованістю, а також виявленню причин виникнення заборгованості та розробці рекомендацій щодо її оптимізації. На основі даних підприємства досліджено порядок формування податкових розрахунків за операціями з кредиторською заборгованістю та проведено аналіз її стану.

У роботі вдосконалено підходи щодо організації обліково-аналітичного забезпечення управління кредиторською заборгованістю на підприємстві з метою підвищення ефективності управлінських рішень та забезпечення стабільності фінансового стану підприємства.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному підході до обліково-аналітичного забезпечення кредиторської заборгованості, який враховує специфіку машинобудівної галузі і вплив цих особливостей на стан розрахунків. У роботі розроблено проект організації обліку, аналізу розрахунків за кредиторською

заборгованістю. Запропоновано впровадження Кодексу поведінки постачальника та його обґрунтовано його вплив на стан розрахункових відносин.

Практичне значення полягає у впровадженні запропонованих рішень з оптимізації у діяльність підприємства з метою покращення ефективності управлінських рішень на основі аналізу заборгованості підприємства.

Ключові слова: кредиторська заборгованість, зобов'язання, розрахунки з постачальниками та підрядниками, оптимізація податкових розрахунків, обліково-аналітичне забезпечення розрахунків за кредиторською заборгованістю.

SUMMARY

Vovchok I. M. Accounting and Analysis of Settlements with Suppliers and Other Creditors.

The master's qualification work investigates the accounting and analytical support of accounts payable of enterprises in a market economy. Theoretical foundations of accounting and analysis of accounts payable, its impact on the financial stability of the enterprise, as well as features of accounting and control over different types of accounts payable are defined.

An overview of the regulatory and legal framework for accounting accounts payable is provided, and the main methods and techniques used for recognition, valuation, and accounting are identified. Principles of accounting organization at various stages of the accounts payable lifecycle, from inception to settlement, are studied. Special attention is given to internal control issues and risk management related to accounts payable, along with identifying causes of indebtedness and developing recommendations for its optimization. Based on enterprise data, the procedure for forming tax calculations on accounts payable operations is examined, and the state of accounts payable is analyzed.

The work improves approaches to organizing accounting and analytical support for managing accounts payable at the enterprise to enhance the effectiveness of managerial decisions and ensure the stability of the enterprise's financial condition.

The scientific novelty lies in a comprehensive approach to accounting and analytical support of accounts payable, considering the specifics of the machinery manufacturing industry and their impact on settlement conditions. The work develops a project for organizing accounting and analyzing accounts payable settlements. The introduction of a Supplier Code of Conduct and its substantiated impact on settlement relations are proposed.

The practical significance is in implementing the proposed optimization solutions in the enterprise's activities to improve the effectiveness of managerial decisions based on the analysis of the enterprise's indebtedness.

Keywords: accounts payable, obligations, settlements with suppliers and contractors, optimization of tax calculations, accounting and analytical support of accounts payable settlements.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ІНШИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ В ПРОЦЕСІ ПОСТАЧАННЯ	
1.1 Суть економічних розрахунків в умовах процесно-орієнтованого розвитку підприємства.....	10
1.2 Нормативно-правова база облікового забезпечення стану розрахунків та зобов'язань на підприємстві	15
1.3 Особливості облікової оцінки зобов'язань перед постачальниками та інших зобов'язань	18
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПЕРЕД ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ НА ХХ ХХХ «ХХХХХ-ХХХХХ»	
2.1 Стан машинобудування в Україні та концепція функціонування ХХ ХХХ «ХХХХХ-ХХХХХ»	23
2.2 Організація обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками та іншими кредиторами	35
2.3 Організація аналізу стану розрахунків з постачальниками та підрядниками та іншими кредиторами	40
РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ, ПІДРЯДНИКАМИ, РІЗНИМИ КРЕДИТОРАМИ	
3.1. Вдосконалення методики внутрішнього контролю стану розрахунків з постачальниками, підрядниками, різними кредиторами	44
3.2 Удосконалення обліку розрахунків з постачальниками за допомогою прикладних бухгалтерських програм	48
3.3 Формування Кодексу поведінки постачальника та його вплив на стан розрахункових відносин	51
ВИСНОВКИ	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58
ДОДАТКИ.....	67

ВСТУП

Актуальність теми. Економічні відносини в Україні на сучасному етапі потребують раціональної організації бухгалтерського обліку та підвищення його ролі в управлінні господарською діяльністю. Бухгалтерський облік створює передумови до максимального використання виявлених резервів, соціального та економічного витрачання виявлених резервів, цільового та економного витрачання коштів відповідно до затверджених кошторисів витрат.

Функціонуючи в ринковій економіці суб'єкти підприємницької діяльності, мають забезпечувати такий стан своїх фінансових ресурсів, за якого вони стабільно зберігали б здатність безперебійно виконувати свої фінансові зобов'язання перед своїми діловими партнерами, власниками, найманими працівниками. Сучасні умови господарювання спонукають підприємства до підвищення ефективності виробництва, конкурентноздатності продукції і послуг на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, ефективних форм господарювання і управління виробництвом, активізації підприємства і мобілізації невикористаних резервів. Управління будь-яким підприємством вимагає систематичної інформації про здійснювані господарські процеси, їх характер і обсяг, про наявність матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, їх використання, про фінансові результати діяльності. Об'єктами бухгалтерського обліку підприємства є господарські засоби й джерела господарських засобів, до яких відносяться дебіторська і кредиторська заборгованість.

Ведення розрахунків підприємства, форми та порядок проведення розрахунків із постачальниками і покупцями підприємства, дебіторська та кредиторська заборгованість завжди являються актуальними питаннями на підприємстві, у зв'язку із важливістю такої інформації для управління підприємством. Проблема погашення кредиторської заборгованості є однією з

найпоширеніших проблем сьогодення. Нормативна база по обліку розрахунків з постачальниками та різними кредиторами ще не повністю врегульована і постійно зазнає змін. Тому для ефективного функціонування підприємства та правильного ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності необхідно приділяти значну увагу організації обліку, аналізу та аудиту розрахунків з постачальниками, підрядниками, різними кредиторами.

Мета і завдання дослідження. Метою написання кваліфікаційної роботи є узагальнення теоретичних положень обґрунтування практичних рекомендацій щодо розрахунків з постачальниками та іншими кредиторами.

Для досягнення мети поставлено та вирішено такі завдання:

- розглянуто економічну суть, значення та оцінку розрахунків з постачальниками, підрядниками, різними кредиторами.
- проаналізовано нормативну базу обліку зобовязань;
- розглянуто методику обліку і аналізу розрахунків з кредиторами;
- проаналізовано стан, динаміку та структуру кредиторської заборгованості;
- досліджено порядок ведення первинного, аналітичного і синтетичного обліку на підприємстві;
- запропоновано шляхи вдосконалення обліку, аналізу кредиторської заборгованості на основі внутрішнього контролю стану розрахунків з постачальниками, підрядниками, різними кредиторами;
- досліджено формування Кодексу поведінки постачальника та його вплив на стан розрахункових відносин.

Об'єктом дослідження є процес обліково-аналітичного забезпечення кредиторської заборгованості на ХХ ХХХ «ХххххххХхххх».

Предметом дослідження є теоретичні, прикладні та методичні положення з обліково-аналітичного забезпечення кредиторської заборгованості на підприємстві.

Наукова новизна випускної кваліфікаційної роботи полягає в розробці та обґрунтуванні удосконалених підходів до організації обліково-аналітичного забезпечення управління кредиторською заборгованістю на підприємстві. Це

включає як теоретичні, так і практичні аспекти, які дозволяють підвищити ефективність управлінських рішень та забезпечити стабільність фінансового стану підприємства. Основні напрямки наукової новизни:

- розроблено проект організації обліку, контролю, аналізу стану розрахунків за кредиторською заборгованістю;

- запропоновано формування Кодексу поведінки постачальника та його вплив на стан розрахункових відносин.

Практичне значення отриманих результатів. Результати випускної кваліфікаційної роботи у частині організації обліку, контролю, аналізу, розрахунків за кредиторською заборгованістю та оптимізації податкової політики впроваджено в діяльність ХХ ХХХ «ХххххххХхххх».

Апробація результатів та публікації. Результати дослідження, які містяться у випускній кваліфікаційній роботі пройшли апробацію та отримали схвалення у науково-практичній інтернет конференції «Сучасні тенденції розвитку обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування» (21 листопада 2025 р., м. Луцьк).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ІНШИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ В ПРОЦЕСІ ПОСТАЧАННЯ

1.1 Суть економічних розрахунків в умовах процесно-орієнтованого підходу розвитку підприємства

Відносини між підприємствами, які виникають унаслідок кругообігу господарських засобів, називаються розрахунками. Вони опосередковують розподіл і перерозподіл суспільного продукту, перехід його з товарної форми в грошову, і навпаки. Початковою і кінцевою ланкою кругообігу засобів, який включає придбання товарів, виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг, а також їх продаж і отримання виручки, є грошові кошти як найбільш ліквідні активи.

Система розрахунків відіграє надзвичайно важливу роль в забезпеченні правильного кругообігу коштів підприємств, своєчасного завершення виробничого циклу та дотримання фінансових принципів ведення бізнесу. Частина дебіторської та кредиторської заборгованості в процесі фінансово-господарської діяльності підприємства неминуча і повинна знаходитися в допустимих межах, відповідно, не спричиняти виникнення фінансових ризиків, які в умовах поглиблення економічних криз можуть стати причиною банкрутства підприємства. Також, надзвичайно важливо вести ефективний облік кредиторської заборгованості та бути готовим до періодичних аудиторських перевірок, оскільки це є запорукою виникнення численних ризиків [5].

У процесі господарської та іншої діяльності підприємства постійно вступають у взаємовідносини з іншими суб'єктами господарювання при здійсненні угод, що оформлюються і закріплюються договорами: з постачальниками – за одержані від них товарно-матеріальних цінності, з покупцями – за придбані ними товари, з банками – з одержання коштів і погашення кредитів, з іншими юридичними

та фізичними особами – за транспортні та інші послуги, електроенергію, паливо тощо, з працівниками – із заробітної плати, наданих їм позик тощо.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності визначено у П(С)БО 11 «Зобов'язання» [31]. У міжнародній практиці порядок визнання та відображення короткострокових зобов'язань регламентуються відповідно до МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання», МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи», МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» [23, 24, 25].

П(С)БО 11 «Зобов'язання» визначені основні вимоги відносно розкриття інформації про наявні зобов'язання на підприємстві. Відповідно до нього зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена і існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення [31].

Зобов'язання класифікуються на довгострокові, поточні, забезпечення, непередбачені зобов'язання, доходи майбутніх періодів. У системі обліку зобов'язання виступають у вигляді кредиторської заборгованості. Кредиторська заборгованість – це тимчасово притягнені суб'єктом у власне користування грошові кошти, які підлягають поверненню юридичній або фізичній особі. Розрізняють нормальну і прострочену кредиторську заборгованість. Нормальна виникає в межах діючих термінів її оплати. Заборгованість, не погашена з настанням термінів оплати, є простроченою. Існує зовнішня і внутрішня кредиторська заборгованість. Зовнішня кредиторська заборгованість виникає внаслідок здійснюваних операцій із різноманітними фізичними і юридичними особами за межами підприємства. Внутрішня кредиторська заборгованість характеризує найбільш короткостроковий вид використання підприємством позикових засобів, які формуються їм за рахунок внутрішніх джерел. Внутрішня кредиторська заборгованість є для підприємства безкоштовним джерелом використання позикових засобів.

Основними видами кредиторської заборгованості, яка є об'єктом управління на підприємстві, є заборгованість за розрахунками:

1. З постачальниками за отриману сировину і матеріали, товари, продукцію.
2. З підрядниками за отримані роботи, надані послуги.
3. Із спірних питань між суб'єктами господарської діяльності, не вирішених арбітражем.
4. З іншими фінансово-кредитними установами.
5. З оплати праці.
6. По відрахуваннях до позабюджетних фондів соціального, медичного, пенсійного страхування.
7. По перерахуванню податків до бюджетів різних рівнів.
8. По перерахуванню внесків на страхування майна підприємства.
9. По перерахуванню внесків на особисте страхування персоналу.
10. Із покупцями по отриманих авансах передплатах.
11. З виплати дивідендів.
12. За розрахунками з дочірніми підприємствами тощо.

Визначення ефективності використання в обороті підприємства залучених та позикових капіталів є важливим об'єктом управління кредиторською заборгованістю. Для цього потрібно проводити порівняння прибутку і оборотів по рахунках кредиторської заборгованості, зважаючи на можливо різний час отримання і погашення кредитів та фактичне вилучення прибутку в результаті використання коштів кредиторів [17].

Процесний підхід до діяльності підприємства є теоретичним підґрунтям для виокремлення в рамках стратегічного розвитку підприємства перспективи бізнес-процесів. За такого підходу з одного боку відбуватиметься регламентація руху потоків, що мають місце у діяльності підприємства, а з іншого – розробка специфічних показників із розширенням складу облікових номенклатур для їхньої реєстрації. Таке розширення облікових даних та підходів до організації управління підприємством змінює й правила реалізації облікового процесу – процесно-орієнтованих інформаційних систем. Дані системи ґрунтуються на обліку витрат за процесами та видами діяльності. Метою їх функціонування є збір та обробка інформації про ефективність цих процесів та видів діяльності. Досягти цієї мети

можливо внаслідок виконання ряду завдань перед системою обліку процесів, а саме: формування інформації про витрати й доходи процесів; визначення ефективності цих процесів; аналіз ефективності використання необхідних ресурсів для здійснення цих процесів. Для побудови процесно-орієнтованої системи обліку, перш за все, необхідно розкрити суть процесів, які здійснюються на промислових підприємствах.

У сучасній організації діяльності підприємств, виокремлення окремих процесів господарської діяльності підприємства життєво необхідне та ґрунтується на ідеях сучасного менеджменту – групування ділових операцій за їх основними характеристиками в розрізі управлінських структур (повноваження та вартість утримання яких є різними) з метою економії так званих трансакційних витрат.

Спільною думкою усіх вчених є те, що діяльність підприємства породжує закономірну і послідовну зміну таких процесів:

- постачання – забезпечення діяльності факторами виробництва;
- виробництво – трансформація факторів виробництва у готову продукцію (роботи чи послуги);
- збут – продаж готової продукції(робіт, послуг) кінцевим споживачам.

До організації процесу постачання можливе застосування традиційного та логістичного підходів. При традиційному підході до організації процесу постачання на підприємстві основна увага акцентується безпосередньо на виробництві, а не на розподілі і доставці виготовленої продукції покупцеві. Цільову функцію на підприємстві орієнтовано на мінімум витрат у кожній із ланок комплексу «постачання – виробництво – збут».

У сучасних умовах елементом управління процесом постачання на підприємстві повинні виступати не лише потоки матеріалів, а й господарські зв'язки з постачальниками. Для прийняття ефективного управлінського рішення керівники підприємства вправі вимагати від бухгалтерської служби організації обліку в такому розрізі, який необхідний для апарату управління. І однією з таких вимог повинно бути створення підсистеми обліку витрат стосовно процесу

постачання з метою їх подальшого зниження чи оптимізації. Також відділ матеріально-технічного постачання повинен готувати інформацію щодо поставок продукції та порушення договірних умов, а юридичний відділ та бухгалтерія – надавати керівництву відомості про застосування санкцій щодо постачальників, які порушують договірні умови. Тобто, щоб здійснювати контроль у повному обсязі, необхідно працівникам зазначених служб переорієнтувати свою роботу з чисто технічних операцій на допомогу управлінцям чи власне прийняття управлінських рішень. Отже, під час здійснення процесу постачання грошові кошти приймають форму матеріальних цінностей, які необхідні для забезпечення безперервного перебігу наступного процесу – виробництва. Виходячи із цього, можна сказати, що основними об'єктами бухгалтерського обліку в процесі постачання є об'єкти, що зазначені на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Об'єкти обліку у процесі постачання (розроблено автором)

Що стосується обсягів придбаних матеріальних цінностей та розрахунків із постачальниками, то таку інформацію на підприємстві ще можливо отримати без надзвичайних зусиль, а от щодо сум витрат на здійснення цього процесу, то тут виникає ряд проблем. Крім того, залишається невирішеною проблемою на даний час те, що процес постачання на підприємстві не знаходить повного і головне відокремленого відображення в системі обліку. Для того, щоб процес постачання у повній мірі досягнув своєї мети, до нього доцільно пред'явити ряд обов'язкових вимог, основними з яких є: плановірність, безперервність, ритмічність та економічність.

Отже, основним завданням процесу постачання є оптимізація сукупних потреб у матеріальних цінностях, яка дозволяє обґрунтувати плановий розмір цієї потреби у них, площу необхідного власного складського господарства, кількість навантажувально-розвантажувальних механізмів, вартість доставки матеріалів у робочу зону, трудові та фінансові ресурси із мінімальними сукупними витратами. Крім того, організовуючи процес постачання, необхідно за даними, відображеними в обліку, аналізувати періодичність надходжень матеріалів, розміри партій, отримання матеріалів за графіком, забезпечення мінімальних витрат на доставку та їх зберігання. А завдання менеджерів, в тому числі й бухгалтерської служби, які відповідають за процес постачання на підприємстві – не допускати тривалого «замороження» коштів у запасах, вчасно розраховуватися із постачальниками, застосовувати санкції до тих постачальників, які затримують поставки тощо.

1.2. Нормативно-правова база облікового забезпечення стану розрахунків та зобов'язань на підприємстві

У процесі своєї господарської діяльності підприємства залучають додаткові фінансові ресурси із зовнішнього економічного середовища. Позикові ресурси залучаються тимчасово та мають певні особливості їх функціонування. Зобов'язання – одне з найбільш поширених явищ, з яким зустрічаються у своїй роботі керівники підприємств, які повинні володіти щоденною інформацією про їх розмір.

Зобов'язання можуть виникнути:

- у результаті укладених договорів;
- відповідно до нормативних документів.

У бухгалтерському обліку підприємства зобов'язання виникають не в момент укладення договору, а після здійснення однією із сторін передбачених у договорі дій (або бездіяльності), внаслідок яких виникає заборгованість однієї сторони перед

іншою. Це пов'язано з тим, що одночасне виконання обома сторонами договору неможливе: спочатку свої зобов'язання виконує одна зі сторін, внаслідок чого у неї виникає право вимагати компенсації за заборгованістю, а у іншої сторони — обов'язок оплатити цю заборгованість.

Нормативно-правове забезпечення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками, крім документів, наведених у таблиці 1.1 (додаток А), також регулюється НП(с)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та НП(С)БО 15 «Дохід». Підприємства, які ведуть облік і складають звітність за МСБО користуються М(С)БО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи».

Відповідно до П(С)БО 11 поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги належить до поточних зобов'язань. Поточні зобов'язання відображаються в балансі за сумою погашення.

Ще одним нормативним документом, яким керуються бухгалтери для поточного обліку господарських операцій є Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Саме вона визначає рамки взаємозв'язків об'єктів обліку, зокрема і кредиторської заборгованості методом подвійного запису про наявність і рух зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємств, організацій та інших юридичних осіб незалежно від форм власності, організаційно-правових форм і видів діяльності і надає можливість будувати синтетичний облік операцій [22].

Розглядаючи сутність зобов'язань розглянемо підходи до визначення цього терміну з позиції нормативно-правового забезпечення даного об'єкту обліку. У ст.510 Цивільного кодексу України зазначено: зобов'язанням є правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку [57]. Таким чином, правовий підхід регулює і пояснює механізм взаємовідносин, що виникають між сторонами в процесі

господарських відносин. Згідно НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» зобов'язання – це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди [29]. Подібне визначення наведене в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», П(С)БО 11 «Зобов'язання» та інших нормативних документах.

Тобто, з позиції бухгалтерського обліку, зобов'язання – заборгованість підприємства перед іншими юридичним і фізичним особам, що виникла в результаті здійснених раніше дій, оцінена в грошовій або інших формах і щодо якої в підприємства існують зобов'язання її погашення в певний строк. Виходячи з аналізу нормативно-правових актів, впливає те, що правовий аспект при визначенні зобов'язань акцентує увагу на взаємовідносинах, що виникають між суб'єктами в процесі їх діяльності, а нормативні акти, що регулюють ведення бухгалтерського обліку, цей пріоритет упускають, що пояснюється різними сферами застосування цього поняття в праві та обліку. Облік зобов'язань розпочинається з факту його визнання, оцінки та фіксування в системі рахунків з подальшим розкриттям у фінансовій звітності. Фінансова звітність має містити всю інформацію про господарські операції, пов'язані з виникненням та погашенням зобов'язань, яка може впливати на рішення, що приймаються на її основі. Це забезпечується завдяки дії принципу повного висвітлення. Інформацію про кредиторську заборгованість у фінансовій звітності всіх підприємств узагальнюють в єдиній грошовій одиниці відповідно до принципу єдиного грошового вимірника. Розкриття інформації про зобов'язання у фінансовій звітності – один зі шляхів надання інформації про наявні зобов'язання в разі, якщо неможливо відобразити її на рахунках пасиву, але за встановленими вимогами до звітності вона має бути наведена.

У П(С)БО 11 «Зобов'язання» визначено основні вимоги щодо розкриття інформації про наявну заборгованість в фінансовій звітності. Відповідно до нього

зобов'язання визнається і відображається в обліку, якщо: — його оцінка може бути достовірно визначена; — існує ймовірність зменшення економічних вигід у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу у звітному періоді [60].

Проблеми визнання, оцінки, а також правильного відображення в бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання залежать від чіткої та узагальненої класифікації заборгованості за терміном їх погашення на основі нормативно-правового забезпечення.

1.3. Особливості облікової оцінки зобов'язань перед постачальниками та інших зобов'язань

Важливою складовою методу бухгалтерського обліку є правильна оцінка господарських засобів, джерел їх утворення та результатів діяльності. Оцінка суттєво впливає на загальний обліковий процес, оскільки завдяки їй можна отримати достовірні дані про наявні ресурси підприємства, достовірну звітність і, як результат, ефективно управляти господарською діяльністю. Зобов'язання традиційно оцінюється сумою коштів, необхідною для погашення заборгованості, або в умовах ринку вартістю товарів і послуг, які потрібно представити. Відповідно до принципу бухгалтерського обліку та фінансової звітності в обліку слід застосовувати такі методи оцінки, які запобігатимуть завищенню оцінки активів і доходів та заниженню оцінки зобов'язань і витрат суб'єктів господарювання.

Нормативна база з бухгалтерського обліку в Україні щодо оцінки об'єктів бухгалтерського обліку при їх визнанні і відображенні в балансі загалом відповідає міжнародним стандартам фінансової звітності (МСФЗ) та міжнародним стандартам бухгалтерського обліку (МСБО). Це обумовлено тим, що положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) розроблялися на основі МСБО, тому в них

відображено особливості сучасної міжнародної системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Питання оцінки належить до таких особливостей. Проте, у МСБО та у НП(С)БО не чітко сформульовані положення щодо того, за якою оцінкою об'єкти бухгалтерського обліку мають оцінюватися при визнанні і відображенні в балансі. Щодо МСБО, то це не можна вважати недоліком, оскільки вони є узагальненням світової практики і висвітлюють тільки концептуальні засади обліку та мають рекомендаційний характер. Що ж стосується національних П(С)БО, то варто було б зазначити, що питання оцінки об'єктів обліку повинні бути більш конкретизованими, щоб запобігти неточностям при складанні звітності.

Зобов'язання необхідно оцінювати таким методом, який би не занижував їхню суму. Завдяки дії принципу безперервності оцінку зобов'язань підприємства здійснюють, виходячи з припущення, що його діяльність триватиме й надалі. Дослідити і класифікувати підходи до оцінки зобов'язань, що використовуються у бухгалтерському обліку, за національною нормативною базою неможливо, оскільки в ній відсутній окремий документ, подібний до Концептуальної основи складання та подання фінансових звітів, який висвітлював би загальні підходи до оцінювання об'єктів бухгалтерського обліку. Згідно з Концептуальною основою складання та подання фінансових звітів окрема заборгованість може значною мірою вимірюватися тільки із застосуванням попередніх оцінок.

Для визначення балансової вартості зобов'язань існують такі види оцінок:

- історична собівартість – сума активів, що можуть бути передані в рахунок сплати зобов'язання, або сума грошових коштів чи їх еквівалентів, які будуть сплачені з метою погашення зобов'язання у процесі звичайної господарської діяльності підприємства;

- поточна вартість – недисконтована сума грошових коштів чи їх еквівалентів, яку необхідно сплатити для того, щоб погасити зобов'язання на поточний момент. На практиці сума погашення збігатиметься з історичною собівартістю та поточною вартістю зобов'язань;

- вартість реалізації (погашення) – зобов'язання відображують за вартістю їх

погашення, тобто за недисконтованою сумою грошових коштів або їх еквівалентів, яка, як очікується, буде сплачена для погашення зобов'язання у процесі звичайної діяльності підприємства;

- теперішня вартість – зобов'язання відображують за теперішньою дисконтованою вартістю майбутнього чистого вибуття грошових коштів, які, як очікується, будуть необхідні для погашення зобов'язання у процесі звичайної діяльності підприємства.

Однак найчастіше основою оцінки, яку приймають суб'єктами господарювання для складання фінансових звітів, є історична собівартість. Вона, як правило, комбінується з іншими видами оцінки. Наприклад, запаси у міжнародній практиці, як правило, відображаються за найнижчою з двох оцінок – собівартістю або чистою вартістю реалізації, а пенсійні зобов'язання відображаються за їхньою теперішньою вартістю. Більше того, деякі суб'єкти господарювання використовують як основу поточну собівартість у відповідь на нездатність облікової моделі історичної собівартості відображати вплив зміни цін на немонетарні активи. Окремі дослідники вважають, що поточна вартість робить облікові дані реалістичнішими, придатнішими для прийняття управлінських рішень. Поточна вартість за методами визначення поділяється на поточну вартість придбання, експертну оцінку, справедливую оцінку. Своєю чергою, поточна вартість придбання відрізняється від історичної вартості тим, що враховує чинник інфляції, а також динаміку цін на такі активи [53].

У НП(С)БО 11 «Зобов'язання» виділено підрозділ «Визнання та оцінка зобов'язання», а інформація про види оцінки зобов'язань, в яких випадках вони застосовуються, про критерії визнання зобов'язань, відсутня. Лише в п. 12 зазначено, що поточні зобов'язання відображаються у балансі за сумою погашення, тобто недисконтованою сумою грошових коштів або їх еквівалентів, яка буде сплачена для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства, але ж не до всіх поточних зобов'язань можна застосувати таке твердження.

Отже, кредиторську заборгованість за товари, роботи, послуги доцільно

оцінювати за поточною вартістю придбання, оскільки вона враховує чинник інфляції і динаміку цін.

Сьогодні міжнародна практика не дає остаточної відповіді на питання, чи доцільно оцінювати за справедливою вартістю кредиторську заборгованість і чи має така оцінка враховувати власний кредитний ризик компаній. У літературі побутує твердження, що за ринковою вартістю не буде запроваджений облік таких статей балансового звіту, як довгострокові активи та довгострокові боргові зобов'язання, тобто їх облік вестиметься за первісною вартістю [22].

Щодо зобов'язань перед бюджетом, то доцільно оцінювати цей вид заборгованості за сумою погашення. Вчасно не сплачені податки призводять до виникнення пені та застосування штрафних санкцій до підприємства – платника податку, які необхідно відображати в обліку збільшенням інших витрат операційної діяльності. Якщо ж підприємство погасило заборгованість перед бюджетом, а пеня за прострочення платежу не була нарахована, то у цьому випадку при проведенні аудиторської перевірки виявляється помилка, і підприємство повинно відкоригувати зобов'язання перед бюджетом у складі інших операційних витрат, а зобов'язання перед бюджетом повинні бути збільшені на суму пені.

Поточні зобов'язання за розрахунками з учасниками оцінюються за сумою заборгованості підприємства його учасникам, пов'язаною з розподілом прибутку і формуванням статутного капіталу. Розрахунки з учасниками передбачають погашення заборгованості за нарахованими дивідендами та за іншими виплатами. Виплата дивідендів проводиться шляхом видачі готівкових коштів з каси або перерахуванням на поточний рахунок учасника. Проте трапляються випадки, коли засновники, отримавши дивіденди, прагнуть знову їх вкласти у підприємство з метою інвестування. У цьому випадку, можливі два варіанти вкладення коштів. Так, у першому випадку учасник вносить кошти у касу або на поточний рахунок підприємства, тим самим збільшуючи розмір додаткового капіталу без зміни статутного капіталу. У другому випадку учасник може вносити кошти у вигляді позики для підприємства, тобто збільшення коштів у касі чи на поточному рахунку

приведе до зростання зобов'язань підприємства перед учасником, а погашення такої позики здійснюється через зменшення заборгованості перед учасником. Наведені варіанти кредитування підприємства його ж засновниками є вигідними для обох сторін, адже на показник фінансового стану підприємства впливають суми, отримані від учасників у вигляді додаткового капіталу чи зобов'язань. Отримання такої позики вигідніше відображати через збільшення капіталу, адже тоді підприємство буде інвестиційно привабливішим.

Таким чином, позику, отриману від засновників (учасників) терміном до одного року, потрібно відображати як збільшення зобов'язань підприємства, а терміном понад рік – збільшенням додаткового капіталу, тобто коштів власників. У цьому випадку збільшується перший розділ пасиву балансу, тобто власний капітал підприємства, що є обґрунтованим, адже це кошти засновників, і при ліквідації вони претендуватимуть на частку в майні підприємства.

За допомогою оцінки вимірюють вартість об'єктів бухгалтерського обліку та створюють основу якісної обліково-аналітичної інформації для ефективного управління підприємством.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПЕРЕД ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ НА ХХ ХХХ «ХХХХХХ-ХХХХХ»

1.1 Стан машинобудування в Україні та концепція функціонування на ХХ ХХХ «ХххххххХхххх»

Підприємства машинобудівної галузі мають відмінні від інших галузей особливості розміщення, які зумовлені галузевою структурою та асортиментом їх продукції. Особливо великий вплив на розміщення окремих галузей і підгалузей машинобудування мають технологічні процеси, форми організації виробництва. Таким чином, машинобудівні підприємства майже не залежать від природних умов і ресурсів, їх продукція має широке коло споживачів. Внаслідок цього машинобудування розвинуте в усіх регіонах країни, відмінності полягають тільки у різному рівні розвитку та складі підгалузей, їх значенні на різних територіях. В одних регіонах вони є галузями спеціалізації, в інших – задовольняють потреби тільки даного регіону.

Одним із важливих принципів розміщення машинобудівних підприємств є орієнтація на сировину. Основна сировина для підприємств галузі – метал, а також конструкційні матеріали, які виробляють легка, хімічна, деревообробна промисловість. Машинобудівні підприємства споживають 1/3 прокату, майже 2/3 сталю литва, 40% чавуну, що виробляється в країні. Підприємства, які потребують великої кількості металу, відносять до металомістких. Металомісткі виробництва здебільшого розміщені в районах металургійної промисловості.

Більшість галузей машинобудівного комплексу належить до трудомістких, тобто таких, які потребують відносно небагато сировини, але значних затрат праці на виготовлення продукції. Орієнтація на трудові ресурси – другий принцип розміщення. Постійно зростають вимоги до кваліфікації робочої сили.

Одним із факторів успішного виведення економіки України на високий рівень є випереджаючий розвиток машинобудівного комплексу як основи високотехнологічного оновлення інших галузей виробництва.

На діяльність машинобудівного підприємства здійснює вплив безліч чинників. Серед них можна виділити чинники, що впливають на адаптивність діяльності підприємства в цілому:

1) зовнішні чинники: розвиток технологій і інновацій; інвестиційна привабливість; політика ціноутворення і рівень цін; взаємодія з постачальниками і підрядниками; наявність на ринку праці фахівців необхідних професій; наявність на ринку необхідних засобів виробництва; наявність і рівень попиту на продукцію, що випускається; структура споживачів; вплив конкурентів;

2) внутрішні чинники: організаційні резерви, матеріальні та нематеріальні резерви; конкурентоспроможність персоналу підприємства; впровадження маркетингових ідей на підприємстві; стан основних фондів; технологічний розвиток і адаптивність виробництва до змін зовнішнього середовища; розвиток інновацій; рівень витрат на виробництво.

На сучасному етапі господарювання стрижнем економічної політики кожного підприємства машинобудування є підвищення ефективності та якості роботи усіх функціональних сфер його діяльності. Вести виробництво та реалізацію промислової продукції треба економно, досягаючи при цьому максимальних результатів із мінімальними фінансовими, матеріальними, трудовими витратами. Слід зазначити, що ефективність діяльності машинобудівних підприємств на практиці традиційно визначається співвідношенням отриманого результату і сукупних витрат, тобто можна очікувати підвищення ефективності в одному із трьох випадків:

- а) вдалося покращити результат без зростання витрат;
- б) вдалося зберегти результат при зниженні витрат;
- в) вдалося покращити результат при зниженні витрат.

Основною задачею управління економічною ефективністю діяльності підприємства є розробка заходів щодо всебічного забезпечення ефективності за всіма її видами, а задачею планування – забезпечення росту економічної ефективності на основі інноваційного розвитку.

Важливим фактором є фінансування інноваційно-інвестиційної діяльності. Більшості підприємств не вистачає власних коштів для нових розробок. Гроші зарубіжних та вітчизняних інвесторів також заходять у недостатній кількості.

Важливим фактором розвитку регіону є інноваційна діяльність підприємств, яка стимулює розширення асортименту та випуску оновленої продукції.

Більше половини інноваційно-активних підприємств Волині задіяні у виробництві харчових продуктів, виготовленні виробів з деревини, виробництві паперу та поліграфічній діяльності, машинобудуванні. У розрізі адміністративно-територіального поділу 47,8 % інноваційно-активних підприємств розташовано у м. Луцьк, 17,4 % - у Луцькому районі, 13% - Горохівському, 8,7 % - у м. Нововолинську, по 4,3 % - у Ковельському, Ратнівському та Рожищенському районах. Основними напрямками інноваційної діяльності Волинської області є розробка і впровадження нових виробничих процесів. Протягом року придбано нові технології з виробництва молочних продуктів, дитячого одягу, пластмасових меблів та інших транспортних засобів, впроваджено технологічні процеси для виробництва хліба та хлібобулочних виробів, молочних продуктів, паперових виробів, взуття, декоративної косметики, підшипників, пластмасових іграшок тощо [21].

Військова агресія росії проти України внесла свої корективи у розподіл інноваційно-активних підприємств у регіонах України. За інформацією Волинської обласної військової адміністрації, станом на травень 2024 року на Волинь релоковано 18 підприємств з Харківщини, Київщини, Сєверодонецька, Краматорська, Павлограда, Дніпра, Донецької та Вінницької областей. Центрами рекокації став Луцьк та Нововолинськ. Сьогодні на базі Волинської області діють такі підприємства: ТОВ «Юнілайф.ПВ», ТОВ «Сєверодонецький асфальтно-

бетонний завод», ТОВ «Варно», ТОВ «Вейстенерджи», ТОВ «Димитрівський експериментально-механічний завод», ТОВ «ТЕКСИС-ГРУП», ТОВ ПЗП «ГАБАСИТ Україна», «Грін Компані НВ», ТОВ «Лабвел», ПРАТ «Вентиляційні системи», ТОВ «АБВСтрой», ТзОВ «Пава», ТзОВ «Альмасара», ТзОВ «Компресорна техніка». Основними напрямками діяльності даних підприємств є: виробництво форм з алюмінію та лиття виробів з полімерних матеріалів, виробництво і фасування прального порошку, швейне виробництво, обробка та видалення безпечних відходів, виробництво будівельних металевих конструкцій, виробництво паперу та виробів з нього, виробництво гумових виробів, відновлення відсортованих відходів, виробництво промислового холодильного та вентиляційного устаткування, 3D-друк, виготовлення ортодонтичних апаратів, виробництво соняшникової олії, машинобудування.

У Волинській області основними причинами, що стримують розвиток інноваційної сфери є:

- недостатній рівень кооперації між підприємствами і науковими організаціями;
- нерозвиненість інноваційної інфраструктури;
- високий ступінь зносу основних засобів;
- низька платоспроможність споживачів;
- домінування галузей з низьким рівнем обробки сировини;
- недостатній рівень комерціалізації науково-технічних розробок.

У 2023–2024 роках машинобудівна галузь України демонструє повільне відновлення, зі збереженням ключових викликів, але й появою нових перспектив, особливо в контексті оборонної промисловості та експорту.

Ключовими тенденціями машинобудівної галузі у 2023–2024 роках є:

- Скорочення виробництва: У 2024 році машинобудівна галузь зазнала значного падіння, яке продовжувалося і на початку 2024 року. Основні причини - втрата ринків збуту, проблеми з енергопостачанням, руйнування інфраструктури.

- Оборонна переорієнтація: Через війну машинобудування стало критично важливим для обороноздатності країни. Частина підприємств переорієнтувалася на

виробництво техніки та комплектуючих для ЗСУ.

- Втрата виробничих потужностей: Значна кількість підприємств була пошкоджена або знищена, особливо в Донецькій, Харківській та Луганській областях. Це суттєво вплинуло на загальний обсяг промислового виробництва.

- Низькі темпи відновлення: За даними Держстату, у 2023–2024 роках темпи відновлення залишаються низькими, що пов'язано з обмеженим доступом до фінансування, логістичними труднощами та нестачею кваліфікованих кадрів.

Перспективами розвитку машинобудівної галузі є інтеграція в європейські ланцюги постачання. Українські машинобудівні підприємства мають потенціал для інтеграції в європейські виробничі ланцюги, особливо в галузях електротехніки, агротехніки та транспортного машинобудування. Інвестиції та підтримка: програми міжнародної допомоги, зокрема від USAID, спрямовані на підтримку конкурентоспроможності українських підприємств, включаючи машинобудування. Цифровізація та модернізація: підприємства, які зберегли виробничі потужності, активно впроваджують цифрові технології, автоматизацію та модернізують обладнання для підвищення ефективності. Експортний потенціал: попри втрати, деякі підприємства змогли зберегти експортні контракти або знайти нові ринки, особливо в країнах ЄС та Азії.

Машинобудівна галузь України у 2023–2024 роках перебуває на етапі трансформації. Попри значні втрати, вона зберігає стратегічне значення для економіки та оборони, а також має перспективи розвитку через модернізацію, експорт та міжнародну підтримку.

Спільне Українсько-Польське підприємство у формі товариства з обмеженою відповідальністю ХХ ХХХ «ХххххххХхххх» – це міжнародна компанія, постачальник комплексних рішень для ритейлу в Центральній і Східній Європі. Виробничі потужності, загальною площею 83 500 кв. м, знаходяться в Луцьку. Хххххххххх постачає обладнання в понад 70 країн світу. В асортименті компанії вже більше 50 тисяч найменувань, а саме: торгові стелажі, касові бокси, обладнання з нержавіючої сталі, каси самообслуговування, стелажі високого складування, POS-

обладнання, холодильне обладнання. Сьогодні компанія також розробляє SMART-рішення для ритейлу. Серед клієнтів Modern-Expo такі відомі компанії, як: Groupe Auchan, PepsiCo, Metro AG, British American Tobacco, Philip Morris, Imperial Tobacco, Carrefour, OKKO, АТБ, Union COOP, E.Leclerc, Fozzy Group, Rewe Group, Zabka, Henkel, SPAR та інші.

Бізнес – юніти XX XXX «ХххххххХхххх»:

Компанія SQUARES – спеціалізується на дизайні ритейл просторів та розробці ритейл концептів. Вони створюють цілісні системи бренду, що включають дизайн-аудит, стратегію, айдентику, бренд-дизайн й розробку дизайн-проекту інтер'єру та екстер'єру торгового простору.

Компанія MINT – займається впровадженням комплексних «розумних» розробок та автоматизованих інноваційних рішень, які перетворюють торговельне обладнання на алгоритмізовані та роботизовані системи, а торгові площі — в магазини майбутнього.

Компанія ENGINEERING – спеціалізується на проєктуванні, розробці та виготовленні високотехнологічних рішень для налагодження будь-якого виробництва. Вони займаються автоматизацією ручних виробничих процесів, механообробкою, термообробкою, проєктуванням роллформінгів, форм, штампів, екструдерів та ін.

XX XXX «ХххххххХхххх» керується принципами гнучкості в роботі, комплексного підходу, операційної досконалості і чесних і взаємовигідних відносин. Підприємство пропонує якісне обладнання для магазинів та торгових комплексів з унікальним дизайном та функціоналом. Головними напрямками діяльності підприємства є:

- виготовлення стелажів, касових боксів, брендового обладнання, тощо;
- реалізація продукції як на вітчизняних, так і на зарубіжних ринках;
- надання комплексу дизайнерських послуг для інтер'єру торгових комплексів.

В компанії переважає лінійно-функціональна організаційна структура із елементами матричної (рис.2.1).

Керівництво здійснює генеральний директор та його заступники.

Загальна організаційно-економічна характеристика підприємства ХХ ХХХ «ХххххххХхххх» представлена в таблиці 2.1.

На ХХ ХХХ «ХххххххХхххх» у департаменті економіки та фінансів функціонує відділ обліку і податків та відділ аналітики. Відділ аналітики: виконує функції збору, обробки та аналізу інформації для прийняття управлінських рішень.

Аналітична робота на ХХ ХХХ «ХххххххХхххх» є одним із ключових елементів управління, оскільки дозволяє оперативно реагувати на зміни в ринкових умовах, підвищувати ефективність діяльності та підтримувати конкурентоспроможність.

Основні напрями аналітичної роботи ХХ ХХХ «ХххххххХхххх»:

Фінансова аналітика. Фінансовий відділ здійснює аналіз доходів, витрат, рентабельності виробництва, оптимізації витрат та бюджетування. Завдяки використанню сучасних ERP-систем, дані аналізуються в реальному часі, що сприяє прийняттю швидких і точних управлінських рішень.

Таблиця 2.1.

Загальна характеристика підприємства ХХ ХХХ «ХххххххХхххх»

Структура інформаційних даних про підприємства зі статуту та власних досліджень	
Повне найменування:	Спільне Українсько-Польське підприємство у формі товариства з обмеженою відповідальністю «ХххххххХхххх»
ЄДРПОУ	21751578
Юридична адреса:	хххх
Фактична адреса:	хххх
Телефон:	(хххх
Електронна пошта:	хххх
Сайт:	хххх
Форма власності:	приватна
Державна реєстрація:	дата державної реєстрації 13.02.1997 реєстраційний номер в ЄДР 1198120000000857
Основні види діяльності:	31.01 Виробництво меблів для офісів і підприємств торгівлі 49.41 Вантажний автомобільний транспорт 41.20 Будівництво житлових і нежитлових будівель 46.75 Оптова торгівля хімічними продуктами

	80.10 Діяльність приватних охоронних служб 46.65 Оптова торгівля офісними меблями
Зовнішньоекономічна діяльність:	здійснює
Наявність структурних підрозділів, філій (із зазначенням їх фактичних адрес):	Два дочірніх підприємства: xxx xxx
Кількість працівників:	
Керівник (П.І.Б., посада):	Директор XXXXXXX
Головний бухгалтер (П.І.Б.):	XXXXXXX
Контактна особа (П.І.Б., посада):	XXXXXXX
Інформація про систему бухгалтерського обліку	
Форма ведення бухгалтерського обліку, ступінь його автоматизації	BAF, Me.doc
Кількість працівників з питань бухгалтерського обліку:	10
Концептуальна основа фінансової звітності:	МСФС
Система оподаткування (податки та збори):	Загальна
Фінансова звітність:	Повний пакет
Наявність підрозділу (служби) внутрішнього аудиту, його структура, чисельність працівників:	відсутній
Інша інформація	
Виручка від реалізації, тис. грн.:	4533396
Валюта балансу, тис. Грн.:	2512484
Перевірки і дати їх проведення за останні 3 роки:	-
Наявність одержаних кредитів (із зазначенням виду: довготермінові, короткотермінові, та валюти):	Наявні і довгострокові і короткострокові
Наявність відкритих депозитів (із зазначенням виду: довготермінові, короткотермінові, та валюти):	відсутні
Наявність фінансових вкладень, їх структура (цінні папери, внески у статутні капітали інших суб'єктів господарювання):	Наявні
Частка іноземних інвесторів у статутному капіталі:	відсутні
Вимоги, побажання до організації і безпосередньо до проведення аудиту та інших робіт:	відсутні
Інша інформація, яку Ви вважаєте необхідною вказати:	відсутні

Маркетингова аналітика. Відділ маркетингу аналізує ринкові тренди, конкурентів, уподобання споживачів, а також оцінює ефективність маркетингових кампаній. Для цього використовуються інструменти Big Data та аналітичні платформи, які дозволяють прогнозувати попит і визначати нові ринкові можливості.

Виробнича аналітика. Аналітичні дані у виробничому процесі використовуються для оптимізації витрат на сировину, енергоресурси та автоматизації виробництва. Підприємство активно впроваджує елементи Індустрії 4.0, зокрема IoT (Інтернет речей) для моніторингу виробничих ліній.

HR-аналітика. Оцінка ефективності роботи персоналу, аналіз задоволеності працівників, а також планування потреб у кадрах є важливими аспектами роботи HR-відділу.

Ризик-менеджмент. Відділ аналітики проводить оцінку ризиків, які можуть вплинути на операційну діяльність, фінанси чи репутацію компанії.

На підприємстві впроваджено програмні рішення для аналізу великих обсягів даних, зокрема системи BI (Business Intelligence), що дозволяють швидко отримувати візуалізовану інформацію про ключові показники ефективності.

Для дослідження та оцінки динаміки фінансового стану ХХ ХХХ «ХххххххХхххх» необхідно здійснити горизонтальний аналіз активів та пасивів підприємства (таблиця 2.2). Цей аналіз допоможе виявити потенційні ризики та можливості, а також визначити зміни, які позитивно чи негативно впливають на фінансову стійкість підприємства.

Загальна сума активів у 2023 році збільшилася на 856 337 тис. грн. або більш, ніж на 34 %. У 2024 році порівняно з 2023 роком загальна сума активів збільшилася на 574 496 тис. грн. або на 17,05 %. Це збільшення відбулось переважно за рахунок значного збільшення оборотних активів. Абсолютна величина збільшення оборотних активів у 2023 році склала 666 893 тис. грн, у 2024 році – 601 292 тис. грн. або більше, ніж 43,62 % і 27,38 % відповідно їх річної величини.

Таблиця 2.2

Горизонтальний аналіз активів ХХ ХХХ «ХххххххХхххх»
у 2022-2024 рр., тис. грн.

Показник	2022	2023	2024	Абс. Приріст, +,- 2023/2022	Абс. Приріст, +,- 2024/2023	Відн. Приріст, % 2023/2022	Відн. Приріст, % 2024/2023
Основні засоби	932005	1102473	1085301	170468	-17172	18,29	-1,56
НЕОБОРОТНІ АКТИВИ	961969	1168745	1146322	206776	-22423	21,50	-1,92
Запаси	272417	572764	403540	300347	-169224	110,25	-29,55
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	935002	1359825	1499362	424823	139537	45,44	10,26
Гроші та їх еквіваленти	252679	155192	816528	-97487	661336	-38,58	426,14
ОБОРОТНІ АКТИВИ	1528810	2195703	2796995	666893	601292	43,62	27,38
АКТИВИ	2512484	3368821	3943317	856337	574496	34,08	17,05

У той же час у 2023 році, на 18,29 % збільшилася сума основних засобів підприємства (в абсолютному вимірюванні – на 170 468 тис. грн.) Це відбулось внаслідок купівлі обладнання для модернізації виробництва. Натомість у 2024 році вартість необоротних активів зменшилася на 1,56 %, що може бути спричинена різними факторами такі як знос або продаж обладнання.

Що стосується структури оборотних коштів, то можна зазначити, що вона значно покращилася. Виробничі запаси збільшилися за 2023 рік на 300 347 тис. грн або на 31,43%. Зменшилася також величина грошових кошти на 97 487 тис. грн. за 2023р. Проте зменшення запасів на 29,55 % у 2024 році та збільшення грошей на 426,14 % свідчить про зростання обороту підприємства і позитивні тенденції у його роботі. В той же час у 2023 і 2024 році спостерігається тенденція до збільшення суми і частки дебіторської

заборгованості за товари та послуги — в абсолютному вимірюванні на 24823 тис. грн. і 139537 тис. грн. відповідно.

Це означає, що підприємство фактично кредитувало своїх партнерів по бізнесу, які вчасно не розраховувалися за товари та послуги, що надавалися підприємством. Але з іншого боку, якщо підприємство має надійних партнерів, то слід очікувати надходження коштів у наступних періодах, що поліпшить ситуацію з показниками ліквідності.

Факт зростання суми власного капіталу вказує на підвищення рівня благополуччя власників. Зростання загальної суми зобов'язань забезпечує більш повне розкриття наявного потенціалу компанії, хоча призводить до підвищення залежності від зовнішніх постачальників фінансових ресурсів (табл. 2.3).

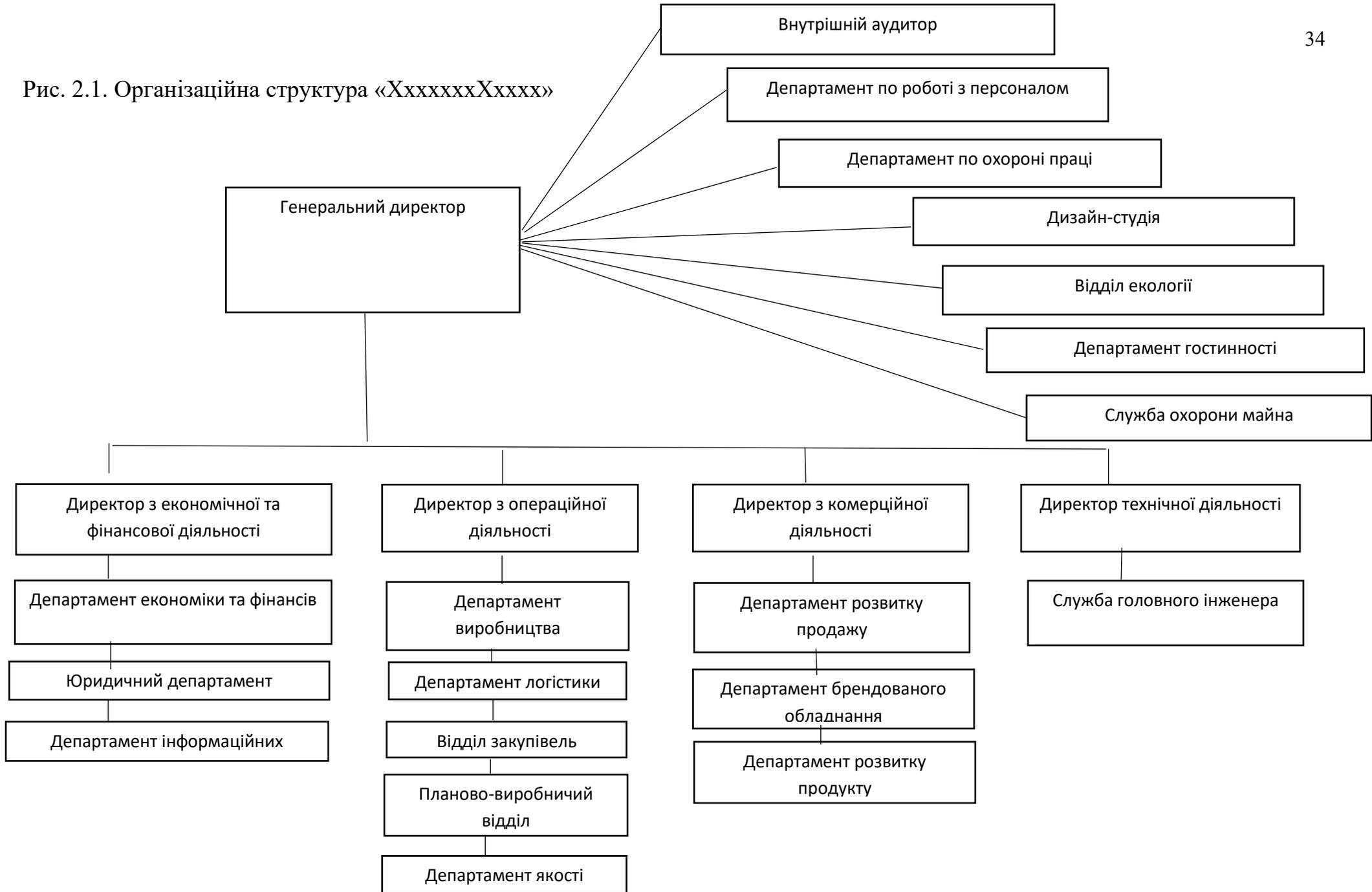
Таблиця 2.3

Горизонтальний аналіз пасивів (джерел фінансування активів) ХХ ХХХ

«ХхххххххХхххх» у 2022-2024 рр., тис. грн.

Показник	2022	2023	2024	Абс. Приріст, +,- 2023/ 2022	Абс. Приріст, +,- 2024/ 2023	Відн. Приріст, % 2023/ 2022	Відн. Приріст, % 2024/ 2023
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1398319	1792102	2377412	393783	585310	28,16	32,66
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ	1487986	2014861	2578049	526875	563188	35,41	27,95
Довгострокові кредити банків	188541	123072	98652	-65469	-24420	-34,72	-19,84
ДОВГОСТРОКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ	259573	219407	189410	-40166	-29997	-15,47	-13,67
Короткострокові кредити банків	244471	337909	513915	93438	176006	38,22	52,09
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	364634	607385	493691	242751	113694	66,57	-18,72
КОРОТКОСТРОКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ	764925	1134553	1175858	369628	41305	48,32	3,64
БАЛАНС	2512484	3368821	3943317	856337	574496	34,08	17,05

Рис. 2.1. Організаційна структура «ХххххххХхххх»

При аналізі пасивів підприємства слід зазначити, що довгострокові зобов'язання підприємства за 2023 рік скоротилися на 15,47 % та за 2024 рік на 13,67 %, в свою чергу короткострокові зобов'язання збільшилися на 48,32 % за 2023 рік та на 3,64 % за 2024 рік за рахунок збільшення кредиторської заборгованості та кредитів банку. Динаміка показників ліквідності є негативною за рахунок збільшення короткострокової заборгованості, що зменшує фінансову стійкість.

2.2 Організація обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками та іншими кредиторами

Процес постачання є невід'ємним складником кругообороту капіталу підприємства і полягає в забезпеченні підприємства необхідними для його діяльності засобами – сировиною та матеріалами, паливом і запасними частинами, іншими матеріальними цінностями відповідно до укладених угод і договорів щодо матеріально-технічного забезпечення господарської діяльності. Підприємство купує матеріальні цінності й сплачує їхню вартість. Крім того, воно сплачує вартість витрат за доставку матеріальних цінностей на підприємство, витрати зі страхування, транспортування, розвантаження тощо.

Облік розрахунків із постачальниками за отримані від них матеріальні цінності та іншими організаціями за надані послуги (транспортно-експедиторські, страхування тощо) здійснюють на рахунках: 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», 62 «Короткострокові векселі видані», 685 «Розрахунки з іншими кредиторами» та ін. Одночасно з придбанням матеріальних цінностей відображають суму непрямих податків (податок на додану вартість, акцизний збір тощо) на рахунку 64 «Розрахунки за податками й платежами». Оплату розрахунково-платіжних документів постачальників

відображають на рахунках: 30 «Готівка», 31 «Рахунки в банках», 33 «Інші кошти», 60 «Короткострокові позики» та ін.

Господарські зв'язки з постачальниками будуються на підставі договорів (угод), в яких визначаються: найменування товарів, кількість, ціна, терміни і спосіб поставки, порядок розрахунків та ін.

Постачальник на відвантажену продукцію виписує товарні та платіжні документи, передає їх банку і направляє покупцю.

Погашається заборгованість перед постачальниками і підрядниками шляхом безготівкових або готівкових розрахунків.

Правила, форми і стандарти безготівкових розрахунків в Україні, що здійснюються за участю банків, встановлені в Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті.

Безготівкові розрахунки передбачають перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів коштів, а також перерахування банками за дорученнями підприємств і фізичних осіб коштів, внесених ними готівкою в касу банку, на рахунки отримувачів коштів.

Ці розрахунки проводяться банком на підставі розрахункових документів на паперових носіях чи в електронному вигляді у формі платіжної інструкції.

Платіжна інструкція – розрахунковий документ, що містить письмове доручення платника обслуговуючому банку про списання зі своєї рахунку зазначеної суми коштів та її перерахування на рахунок отримувача.

У бухгалтерському обліку визнання зобов'язань під час придбання підприємством матеріальних і нематеріальних цінностей, послуг здійснюється з дотриманням принципу відповідності. Для цього використовується метод нарахування, дотримання якого, з погляду визнання зобов'язань стосовно до своїх кредиторів, потребує від підприємства правильного визначення моменту переходу права власності на відповідні цінності або моменту отримання послуг. Саме на момент переказу права власності, який визначається, наприклад:

умовами контракту, за відсутності одночасного розрахунку у грошовій формі з постачальниками та підрядниками виникають зобов'язання за отримані активи.

Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи і надані послуги на ХХ ХХХ «ХххххххХхххх» ведеться на рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

По кредиту рахунка 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» відображається заборгованість за одержані від постачальників і підрядників товарно-матеріальні цінності, прийняті роботи, послуги, по дебету – її погашення, оплата, списання тощо.

Рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» на ХХ ХХХ «ХххххххХхххх» має субрахунок 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» та субрахунок 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками» .

На субрахунку 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» ведеться облік розрахунків за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги з вітчизняними постачальниками та підрядниками.

Облік поточних зобов'язань на ХХ ХХХ «ХххххххХхххх» за розрахунками з вітчизняними постачальниками та підрядниками наведено в таблиці 2.4.

Сума заборгованості постачальникам і підрядникам за матеріальні цінності, виконані роботи та отримані кошти (крім заборгованості, забезпеченої векселями) відображається у III розділі Пасиву Балансу «Поточні зобов'язання і забезпечення» за рядком «Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги». Облік розрахунків з вітчизняними постачальниками та покупцями на ХХ ХХХ «ХххххххХхххх» відображається за такими первинними документами, як: договір на ТМЦ, платіжна інструкція, накладна, рахунок.

Для поповнення нестачі власних коштів для операційної діяльності ХХ ХХХ «ХххххххХхххх» оформляє в банку позику строком до одного року. Для її

одержання з банком укладається договір, в якому передбачається: цільове використання позикових коштів, строк користування позикою, сума і плата за позику (процент, що сплачується підприємством). Після оформлення кредитного договору банк відкриває для підприємства кредитний рахунок, на якому і обліковуються надані та погашені кредити.

Таблиця 2.4

**Облік поточних зобов'язань за розрахунками з вітчизняними
постачальниками та підрядниками на ХХ ХХХ «ХххххххХхххх»**

п/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дт	Кт
Виникнення заборгованості			
.	Оприбутковано від постачальника необоротні активи, які потребують додаткових витрат зі встановлення	15 «Капітальні інвестиції»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
.	Оприбутковано виробничі запаси, МШП, товари від постачальників	20 «Вир. Запаси», 22 «МШП», 28 «Товари»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
.	Відображено послуги, надані підряд: пов'язані з - організацією виробництва - пов'язані з організацією управління підприємства	91 «Загальновиробничі витрати» 92 «Адміністративні витрати»	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»
Погашення заборгованості			
.	Оплачено рахунки постачальників: - готівкою з каси - з поточного рахунку в національній валюті - з підзвітних сум	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	30 «Каса» 311 «Поточні рахунки в нац. Валюті» 372 «Розрахунки з підзвітними особами»
.	Видано короткостр. Вексель в погашення заборг перед постачальником	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	62 «Короткострокові векселі видані»
.	Списано кредиторську заборгованість, строк позовної давності якої минув	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	717 «Дохід від списання кредиторської. Заборгованості»

Облік розрахунків за операціями, що не можуть бути відображені на рахунках 63–67, відображаються на рахунку 68 «Розрахунки за іншими операціями». Цей рахунок балансовий, пасивний, призначений для обліку джерел засобів.

Рахунок 68 «Розрахунки за іншими операціями» має такі субрахунки:

680 «Розрахунки, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття утримуваними для продажу»;

681 «Розрахунки за авансами одержаними»;

682 «Внутрішні розрахунки»;

683 «Внутрішньогосподарські розрахунки»;

684 «Розрахунки за нарахованими відсотками»;

685 «Розрахунки з іншими кредиторами».

Розрахунки з іншими кредиторами ведуться на субрахунку 685 за такими операціями, облік яких не можна здійснити на перших чотирьох субрахунках, а саме:

- розрахунки з мешканцями житлових будинків та гуртожитків;
- з організаціями некомерційного характеру (науково-дослідні установи, навчальні заклади, установи охорони здоров'я, культури, спорту тощо);
- з орендарями нежитлових приміщень житлово-комунального господарства);
- з батьками дітей, які перебувають у дошкільних закладах;
- за іншими операціями з юридичними і фізичними особами.

Кореспонденції рахунків можуть бути різноманітними – залежно від характеру взаємовідносин між сторонами та використовуваних форм розрахунків.

У дебеті субрахунка 685 відображається передача грошових та майнових активів іншим юридичним та фізичним особам, а в кредиті – отримання від них грошей, майна, робіт і послуг.

Отже, сальдо за розрахунками з різними кредиторами може бути дебетовим чи кредитовим, тому в оборотній відомості аналітичного обліку треба виводити сальдо за кожною організацією чи особою окремо. Дебетове сальдо відображається в активі балансу, кредитове – в пасиві.

Економічні суб'єкти самостійно обирають ринки збуту продукції, постачальників і підрядників, джерела фінансування, а тому повинні приділяти особливу увагу розрахункам з контрагентами.

2.3 Організація аналізу стану розрахунків з постачальниками та підрядниками та іншими кредиторами

У зв'язку з сучасною кризою неплатежів облік та аналіз кредиторської заборгованості набуває особливого значення. Проблема удосконалення обліку та аналізу кредиторської заборгованості підтверджується збільшенням її частки у складі пасивів підприємств. Причиною цього можуть бути невиконання фінансових зобов'язань перед контрагентами й погіршення платоспроможності. Правильна організація обліку і аналізу кредиторської заборгованості, насамперед, має сприяти недопущенню прострочення термінів платежу і погіршення ділових відносин з кредиторами.

Збільшення або зменшення обсягу кредиторської заборгованості призводить до зміни фінансового стану підприємства. Тому виникає потреба в проведенні моніторингу й аналізу стану розрахунків. Особливо важливим для виробничо-торговельного підприємства є систематичний аналіз кредиторської заборгованості підприємства з метою ефективного управління його оборотним капіталом та запобігання виникненню кризових ситуацій. Науковці [5, 7, 9] розробили спеціальну методику аналізу зобов'язань, основним завданням якої стало виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та запобігання його банкрутству. Значну частку в складі джерел коштів підприємства становлять позикові кошти, у т. ч. й кредиторська заборгованість. Тому необхідно вивчати й аналізувати її склад та структуру, після чого проводити порівняльний аналіз із дебіторською заборгованістю.

Проведемо аналіз динаміки і структури власного і позикового капіталу, а отримані дані зобразимо в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Структура джерел формування майна ХХ ХХХ «ХххххххХхххх» у 2022–2024 рр.

Назва показника	Значення показника у 2022 р., тис. Грн.	Питома вага, %	Значення показника у 2023 р., тис. Грн.	Питома вага, %	Значення показника у 2024 р., тис. Грн.	Питома вага, %	Відхилення по абсолютних показниках	
							2023 р. Від 2022 р.	2024 р. Від 2023 р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Власний капітал	1487986	59,2	2014861	59,8	2578049	65,4	526875	563188
2. Позикові кошти	1024498	40,8	1353960	40,2	1365268	34,6	329462	11308
Довгострокові зобов'язання	259573	10,3	219407	6,5	189410	4,8	-40166	-29997
В тому числі Довгострокові кредити банків	188541	7,5	123072	3,6	98652	2,5	-65469	-24420
Інші довгострокові зобов'язання	71032	2,8	96335	2,9	90758	2,3	25303	-5577
Поточні зобов'язання	764925	30,5	1134553	33,7	1175858	29,8	369628	41305
у тому числі: - кредити банку	244471	9,7	337909	10,0	513915	13,0	93438	176006
- поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	364634	14,5	607385	18,0	493691	12,5	242751	-113694
інші поточні зобов'язання	155820	6,3	189259	5,7	168252	4,3	33439	-21007
Баланс	2512484	100	3368821	100	3943317	100	856337	574496

Аналіз структури джерел формування майна ХХ ХХХ «ХххххххХхххх» за 2022–2024 рр. показує зміни у складі джерел фінансування та їх питомій вазі:

Власний капітал: у 2022 р. частка власного капіталу становила 59,2%, у 2023 р. зросла до 59,8%, а у 2024 р. ще трохи зросла до 65,4%.

Абсолютне значення власного капіталу зросло на 526875 тис. грн у 2023 р. і на 563188 тис. грн у 2021 р. Це вказує на значне збільшення власних коштів

підприємства, що може бути результатом прибуткової діяльності або додаткових внесків.

Позикові кошти: довгострокові зобов'язання (кредити банку): Зменшилися з 259573 тис. грн у 2022 р. до 219407 тис. грн у 2023 р., а потім значно знизилися до 189410 тис. грн у 2024 р. Частка цих зобов'язань також знизилася (з 10,3% у 2022 р. до 4,8% у 2024 р.), що вказує на зменшення залежності від довгострокового фінансування. Короткострокові зобов'язання: Спостерігається коливання в їх обсязі. Зросли з 764925 тис. грн у 2022 р. до 1134553 тис. грн у 2023 р., а потім знову збільшилися до 1175858 тис. грн у 2024 р. Це свідчить про тимчасові зміни в необхідності короткострокового фінансування. Кредиторська заборгованість: Зросла з 364634 тис. грн у 2022 р. до 607385 тис. грн у 2023 р., а у 2024 році становила 493691 тис. грн, вказуючи на незначне збільшення цього виду зобов'язань.

Загалом поточні зобов'язання становлять третину у складі джерел утворення засобів. Проте частка поточних зобов'язань має тенденцію до зменшення, що свідчить про зменшення короткострокових зобов'язань підприємства.

Зростання власного капіталу є позитивним сигналом, що вказує на фінансову стабільність та збільшення надійності підприємства.

Зменшення довгострокових зобов'язань та коливання короткострокових зобов'язань можуть свідчити про прагнення до зниження боргового навантаження та адаптацію до змінюваних умов на ринку фінансування.

Зростання поточних зобов'язань вказує на більш активну фінансову діяльність і можливі зміни в оперативній діяльності підприємства, зокрема, збільшення зобов'язань перед постачальниками та іншими контрагентами.

Для оцінки дебіторської і кредиторської заборгованості проаналізуємо їх темпи зростання (таблиця 2.6).

Таблиця 2.6

Співвідношення показників дебіторської і кредиторської заборгованості
 ХХ ХХХ «ХххххххХхххх» за 2022 – 2024 рр.

№ з/п	Показник	2022	2023	2024	Абсолютне відхилення		Темп росту, %	
					2023 /2022	2024/ 2023	2023 /2022	2024/ 2023
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Всього дебіторської заборгованості	935002	1359825	1499362	424823	139537	45,44	10,26
2.	Всього кредиторської заборгованості (поточних зобов'язань)	764925	1134553	1175858	369628	41305	48,32	3,64

Результати аналізу таблиці 2.6 свідчать про те, що темпи зростання дебіторської заборгованості є вищими ніж темпи зростання кредиторської заборгованості, це є результатом неплатоспроможності покупців послуг.

Продуктивна виробнича діяльність підприємств в умовах ринкового середовища визначається параметрами виробництва і продажу суспільно визнаних благ з метою отримання прибутку. Завдання виробничої діяльності передбачають максимально можливий обсяг виробництва і продажу продукції заданого асортименту, потрібної якості у визначені терміни при найкращому використанні виробничого потенціалу, сприятливих умов зовнішнього середовища, досягнень науки і техніки для стійкого насичення ринку конкурентоспроможною продукцією та досягнення високих фінансових результатів.

РОЗДІЛ 3

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ, ПІДРЯДНИКАМИ, РІЗНИМИ КРЕДИТОРАМИ

3.1. Вдосконалення методики внутрішнього контролю стану розрахунків з постачальниками, підрядниками, різними кредиторами

З метою вдосконалення стану розрахунків з постачальниками, покупцями, різними дебіторами і кредиторами на підприємстві пропонуємо здійснювати внутрішній контроль вивчення фактичного стану справ, виявлення та попередження тих факторів і умов, які негативно впливають на виконання прийнятих рішень і досягнення поставленої мети, та доведення цієї інформації до органу управління.

Внутрішній контроль за діяльністю внутрішньогосподарських формувань проводиться в суб'єктах господарювання їх керівниками і спеціалістами при виконанні ними своїх функціональних обов'язків, а також штатними контролерами, ревізорами та аудиторами.

Система внутрішнього контролю на досліджуваному підприємстві (рис. 3.1) дасть можливість здійснення контролю, та своєчасного виявлення помилок та їх виправлення.

Як бачимо на рисунку 3.1, до системи внутрішнього контролю входять такі елементи контролю, як середовище контролю, система бухгалтерського обліку та процедури контролю. Кожен з даних елементів в свою чергу включає піделементи. Отже, розглянемо детально кожен із процедур внутрішнього контролю.

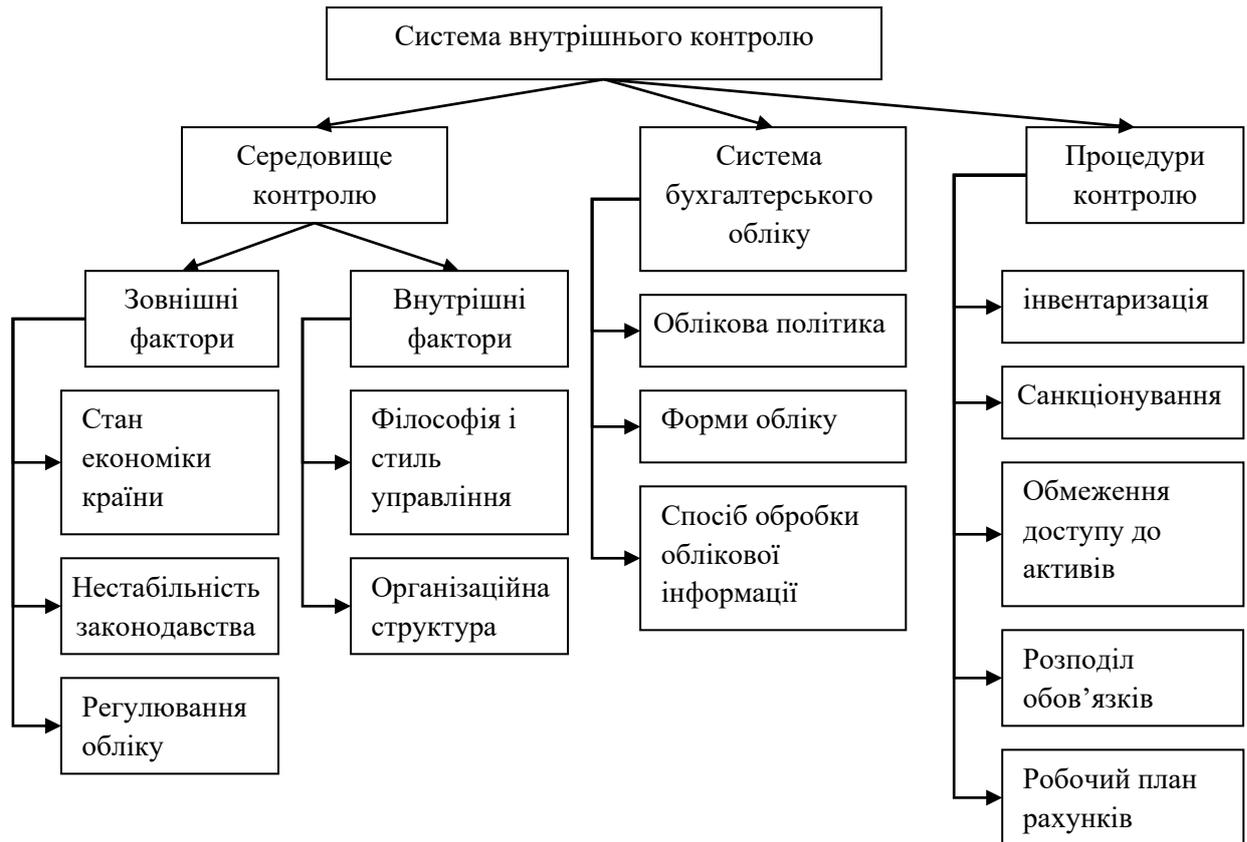

Рис. 3.1 Система внутрішнього контролю

Система внутрішнього контролю – процедури, дії і заходи, які відображають загальне ставлення адміністрації, директорів і власників підприємства до організації ефективної системи внутрішнього контролю. Управлінська ланка може створювати сприятливі умови для підтримки ефективної бухгалтерської системи і процедур контролю. Щоб зрозуміти і оцінити середовище контролю, аудиторі необхідно розглянути його найважливіші складові елементи.

Отже, розглянемо основні елементи системи внутрішнього контролю, яка включає в себе середовище контролю, що складається із зовнішніх та внутрішніх факторів. Зовнішні фактори:

- стан економіки країни. В країні панує економічна криза.
- нестабільність законодавства.

– регулювання обліку. Перевірка правильності проведення облікових операцій згідно з П(С)БО.

Внутрішні фактори:

– філософія і стиль управління. Виражається у відношенні керівництва та розумінні ним важливості обліку та контролю, а також включає в себе ризики пов'язані із здійсненням господарських операцій, складанням звітів та фінансової діяльності;

– організаційна структура. Дає чіткий розподіл підпорядкованості працівників один одному та розподіл обов'язків між ними.

Система бухгалтерського обліку – це виконання частини функцій керівництва підприємства. До неї входять такі показники:

– облікова політика. Основні положення даного показника зазначені в Наказі «Про організацію бухгалтерського обліку та облікову політику» від 22 січня 2019 р.

– форми обліку. Згідно Наказу «Про організацію бухгалтерського обліку та облікову політику» від 22 січня 2019 р. на ХХ ХХХ «ХххххххХхххх» використовується автоматизована форма обліку;

– спосіб обробки облікової інформації. Автоматизована обробка даних за допомогою програми бухгалтерського обліку «BAS-бухгалтерія»

Основними процедурами контролю на ХХ ХХХ «ХххххххХхххх» є:

– інвентаризація. Для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності проводиться інвентаризація активів і зобов'язань відповідно до інструкції основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів, затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 11.08.94 р. № 69, зі змінами і доповненням. Для здійснення інвентаризації і прийняття рішення за її результатами, на ХХ ХХХ «ХххххххХхххх» створюється постійно діюча інвентаризаційна комісія у складі якої: голова комісії (головний інженер), та члени комісії. На підприємстві установлені такі терміни інвентаризації:

- незавершеного виробництва – щомісяця на 1-е число місяця, що настає за звітним;

- готової продукції, сировини, матеріалів, товарів на складах – щокварталу на 1-ше число місяця, що настає за минулим кварталом;

- бланків суворої звітності – щокварталу;

- грошових коштів у касі – щомісяця;

- основних фондів і нематеріальних активів – щороку станом на 1-е грудня;

- розрахунків з постачальниками і покупцями (замовниками) – щомісяця станом на 1-е число місяця, що настає за звітним;

- у разі зміни матеріально-відповідальних осіб або виявлення розкрадання (нестач) – відповідно у момент зміни або факту виявлення розкрадання (нестачі).

- санкціонування. Дозвіл на здійснення господарських операцій, що є обов'язковим реквізитом первинних документів, або реалізується через оформлення наказів та розпоряджень. На ХХ ХХХ «ХххххххХхххх», для повної і реальної картини господарських операцій та їх результатів дозволяється головному бухгалтерові своїм розпорядженням затверджувати додаткову систему субрахунків і регістрів аналітичного обліку. Бухгалтерам проставляти на первинних документах, які відображаються в обліку відмітку про їх обробку у вигляді кореспонденції рахунків, дати, підпису. Роздруки облікових регістрів з комп'ютерної програми підписувати операторові-виконавцеві і бухгалтерові, який відповідає за складання облікового документа;

- обмеження доступу до активів. Дотримання правил виконання договору про матеріальну відповідальність;

- розподіл обов'язків. Правильність дотримання розподілу обов'язків між працівниками згідно з організацією бухгалтерського обліку. На ХХ ХХХ «ХххххххХхххх» розроблено посадову інструкцію головного бухгалтера та бухгалтера;

– робочий план рахунків. Забезпечує системну структуру детермінування інформації, яка в подальшому представляється керівництву та іншим користувачам.

Отже, за допомогою даної системи контролю підприємство зможе скласти лист оцінки властивого ризику та ризику контролю.

В результаті складання листа оцінки властивого ризику та ризику контролю, можна сказати, що при перевірці діяльності ХХ ХХХ «ХххххххХхххх», властивий ризик (IR) становитиме 0,15, а ризик контролю (DR) 0,1 при цьому, ризик не виявлення помилок становитиме 0,03, а отже аудиторський ризик становитиме 0,02.

Отже аудиторський ризик не виявлення помилок є досить низьким, що свідчить про достовірний і правдивий аудиторський висновок.

Оскільки, при обрахунках в бухгалтерії, деякі числа заокруглюються в більше чи меншу сторону, то існує таке поняття, як рівень допустимої помилки (рівень суттєвості).

Відхилення вважають несуттєвим, якщо вони не впливають на рішення користувачів звітності, що будуть прийматися по ній. Рішення щодо рівня суттєвості приймається аудитором самостійно на основі професійного судження індивідуально для кожного клієнта аудиту.

3.2. Удосконалення обліку розрахунків з постачальниками за допомогою прикладних бухгалтерських програм

Облік розрахунків з постачальниками є важливою складовою фінансового менеджменту підприємства, яка забезпечує контроль за своєчасністю та коректністю платежів за поставлені товари, виконані роботи та надані послуги. Використання прикладних бухгалтерських програм значно підвищує

ефективність цього процесу, знижуючи людський фактор помилок і забезпечуючи оперативне формування достовірної фінансової інформації.

Основою обліку розрахунків з постачальниками є рахунок 63 “Розрахунки з постачальниками та підрядниками”, у якому ведеться аналітичний облік за кожним постачальником і кожним документом (рахунком на оплату). Прикладні програми автоматизують цей процес, дозволяють швидко вносити і обробляти у великій кількості інформацію, контролювати відповідність договорів і документів, а також формувати звіти для аналізу заборгованостей і планування платежів.

Переваги використання прикладних бухгалтерських програм в обліку розрахунків:

- Автоматизація обробки великих обсягів даних, що підвищує точність обліку і зменшує можливість помилок.
- Можливість інтеграції з іншими системами підприємства (складський облік, фінансовий контроль, планування), що створює єдину інформаційну екосистему.
- Оперативне формування аналітичної інформації для керівництва підприємства щодо стану розрахунків, що полегшує прийняття управлінських рішень.
- Забезпечення своєчасності розрахунків завдяки автоматичним нагадуванням і контрольним механізмам.
- Підвищення прозорості та звітності перед аудитором і контролюючими органами.

Найбільш оптимальними прикладними бухгалтерськими програмами для удосконалення обліку розрахунків з постачальниками є системи, які забезпечують повну автоматизацію бухгалтерських процесів, інтеграцію з іншими бізнес-процесами і зручний інтерфейс для аналітики та контролю. Серед них виділяються такі популярні рішення:

1. BAS:Бухгалтерія — найпоширеніша в Україні система, що пропонує модулі для обліку розрахунків з постачальниками, дозволяє вести аналітику по кожному контрагенту, автоматизує формування документів і звітів, інтегрується з іншими модулями бізнесу.

2. М.Е.Дос (Медок) — програма для обміну електронними документами, яка сумісна з бухгалтерськими системами і дозволяє легко супроводжувати і контролювати розрахункові документи з контрагентами.

3. SAP Business One — ERP-система для середніх і великих підприємств, які потребують масштабованого рішення з глибокою інтеграцією бізнес-процесів, включно з повним контролем розрахунків, закупівель і фінансів.

4. Буккіпер (Bookkeeper.ua) — онлайн-сервіс, що підходить для малого і середнього бізнесу, дає змогу легко обліковувати розрахунки з постачальниками в Україні, зручний у користуванні і не потребує складної інсталяції.

5. Zoho Books, QuickBooks — іноземні хмарні бухгалтерські програми, поширені серед підприємств, які працюють на міжнародному рівні, мають функції ведення розрахунків з постачальниками та інтеграції з іншими системами.

Вибір оптимальної програми залежить від розміру підприємства, специфіки діяльності, технічних ресурсів і бюджету. Для невеликих та середніх підприємств у Україні найбільш популярним і комфортним варіантом є BAS та М.Е.Дос, тоді як великі компанії обирають SAP або інші ERP-системи з більш широкими можливостями інтеграції та налаштування

Таким чином, удосконалення обліку розрахунків з постачальниками за допомогою спеціалізованих прикладних бухгалтерських програм є важливим напрямком підвищення ефективності бухгалтерського обліку, що сприяє стабільності фінансових потоків і взаємовідносин з контрагентами на підприємстві.

3.3. Формування Кодексу поведінки постачальника та його вплив на стан розрахункових відносин

XX XXX «ХххххххХхххх» підтвердила свої цінності Кодексом поведінки, що застосовується до всіх працівників і цим підтвердила свою рішучість працювати у напрямку сталого розвитку бізнесу. Усі економічні, соціальні та екологічні вимоги сталого розвитку є основними елементами в стратегії XX XXX «ХххххххХхххх». З цієї причини XX XXX «ХххххххХхххх» запросила своїх постачальників взяти участь у цьому процесі в межах власної сфери дії чи впливу. Такою є мета Кодексу поведінки постачальника, і XX XXX «ХххххххХхххх» просить своїх постачальників підтримати її. Рівень їх зобов'язань в цій галузі є одним з вирішальних чинників у виборі постачальників, саме тому Кодекс є невід'ємною частиною документації XX XXX «ХххххххХхххх» і повинен бути включений до договірних документів, щоб забезпечити таким чином розуміння місії і бачення компанії.

Вплив Кодексу поведінки постачальника на стан розрахункових відносин полягає в тому, що такий Кодекс встановлює чіткі етичні та професійні стандарти в роботі з постачальниками, що сприяє довірі, прозорості та відповідальності в договірних і фінансових взаємодіях. Це підвищує надійність розрахунків, знижує ризики шахрайства, корупції та порушення умов платежів, а також забезпечує більшу стабільність і передбачуваність фінансових потоків між сторонами.

Основні аспекти впливу Кодексу поведінки постачальника на розрахункові відносини:

- Кодекс поширюється на постачальників і їхніх субпідрядників, які повинні дотримуватись прописаних принципів чесності, прозорості у формуванні цінових пропозицій, професіоналізму та сумлінності у виконанні зобов'язань, що позитивно впливає на своєчасність і коректність розрахунків.

– Встановлення чітких етичних норм, які забороняють нелегальні платежі, хабарництво та інші форми корупції, сприяє чистоті фінансових операцій і підвищує взаємну довіру між компаніями та постачальниками.

– Кодекс поведінки підвищує впевненість у якості і безпеці продукції чи послуг, що зменшує конфлікти і суперечки щодо розрахунків, забезпечуючи більш гладкі фінансові відносини.

– Впровадження кодексу допомагає створити сталий і прозорий ланцюжок постачання, де фінансові відносини регулюються спільними стандартами, а порушення можуть стати підставою для розірвання договору, що захищає інтереси сторін.

Таким чином, кодекс поведінки постачальника формує основу для довгострокових, етичних і стабільних розрахункових відносин, підвищуючи довіру, знижуючи фінансові ризики і забезпечуючи якість взаємодії між сторонами контракту. Це має важливе значення для ефективності і безпеки бізнес-процесів у сфері постачання.

За певних обставин відділ закупівель ХХ ХХХ «ХххххххХхххх» можуть вживати заходів, які вони вважають необхідними, для забезпечення повного дотримання положень Кодексу, зокрема, шляхом розсилки анкет або проведення конкретних перевірок постачальників та підрядників. ХХ ХХХ «ХххххххХхххх» очікує, що постачальники та підрядники розуміють, що їхні власні постачальники та підрядники дозволяють їм повною мірою приєднатися до принципів, детально викладених в цьому Кодексі (таблиця 3.1).

Таким чином, Кодекс поведінки постачальника має значний вплив на стан розрахункових відносин між постачальником і підприємством. Цей документ встановлює етичні, професійні та правові стандарти, які мають дотримуватися постачальники у взаємодії з замовниками, що сприяє формуванню довіри, прозорості і стабільності фінансових платежів.

Таблиця 3.1

Основні складові Кодексу поведінки постачальника на XX XXX

«ХххххххХхххх»

Елемент Кодексу	Характеристика
Повага права на розвиток	Постачальники гарантують своїм співробітникам гідний рівень життя. Вони беруть участь в максимально можливій мірі в розвитку країни, де вони працюють, і співпрацюють з усіма компаніями відповідно до цього Кодексу
Права працівників	Що стосується відносин зі своїми власними співробітниками, Постачальники повинні відповідати правовим нормам і правилам, що діють в тих країнах, де вони працюють, а також нормам Міжнародної організації праці, що стосуються прав працівників, особливо в галузі соціального забезпечення, умов праці, винагороди та свободи об'єднання. Зокрема, Постачальники зобов'язуються не вдаватися будь-яким чином чи у будь-якій формі, безпосередньо, або через своїх власних субпідрядників, постачальників, до: <ul style="list-style-type: none"> • примусової чи обов'язкової праці • до дитячої праці. І нарешті, Постачальники повинні впевнитися, що їхні методи роботи не включають жодних форм дискримінації робочих місць в процесі прийому на роботу, під час прийняття на роботу, під час або в кінці трудових відносин.
Безпека і охорона	Постачальники прагнуть вжити необхідних заходів для забезпечення безпеки і охорони праці. У своїй діяльності вони реалізують політику, спрямовану на виявлення та запобігання ризикам для здоров'я і безпеки, що впливають на: <ul style="list-style-type: none"> • їхніх постійних і тимчасових співробітників • співробітників їхніх клієнтів і споживачів їхньої продукції, співробітників їхніх постачальників і підрядників (постійних і тимчасових) • громад, які оточують їхні об'єкти. Постачальники інформують XX XXX «ХххххххХхххх» про будь-які небезпеки або ризики, пов'язані з їхніми товарами та послугами, що надаються підприємствам XX XX «ХххххххХхххх». І нарешті, Постачальники повинні впевнитися, що їхні співробітники дотримуються законодавства та стандартів XX XXX «ХххххххХхххх» щодо охорони здоров'я і безпеки під час виконання робіт на підприємствах XX XXX «ХххххххХхххх». Вони інформують XX XXX «ХххххххХхххх» про кожний випадок або невідповідність, що виникає.
Екологічні зобов'язання	Постачальники та підрядники впроваджують політики в галузі управління та вдосконалення їхніх виробничих процесів, які розроблені, щоб обмежити промисловий вплив на навколишнє середовище протягом всього життєвого циклу продукції, яку вони постачають. Зокрема, в своїх галузях вони прагнуть: <ul style="list-style-type: none"> • зменшити вплив на екосистеми і біорізноманіття • оптимізувати споживання природних ресурсів та енергії • скоротити викиди парникових газів забруднюючих речовин і летких органічних сполук • зменшити кількість відходів, розробити методи переробки і

	<p>рекуперації.</p> <p>Вони визначають і вимірюють значимі екологічні аспекти своєї діяльності, продукції та послуг. Вони забезпечують простежуваність сировини, комплектуючих товарів або послуг. Постачальники зобов'язані розкривати ХХ ХХХ «ХххххххХхххх» будь-яку інформацію про продукцію, необхідну для застосування екологічної політики Групи, особливо в частині Оцінки вуглецевого сліду та життєвого циклу. Постачальники та підрядники повинні сприяти розвитку та поширенню екологічно чистих технологій і працювати в напрямку досягнення цілей, перерахованих вище.</p>
Дотримання законодавства	<p>Постачальники здійснюють свою діяльність в суворій відповідності з діючими національними та міжнародними правовими нормами. Зокрема:</p> <ul style="list-style-type: none"> • постачальники відкидають будь-які дії, здатні фальсифікувати або викривляти вільну конкуренцію або доступ до ринків, або порушувати застосовні правові норми конкурентного законодавства • постачальники відкидають будь-яку форму активної або пасивної корупції у внутрішніх або міжнародних транзакціях. <p>Постачальник зобов'язується не здійснювати дій, що порушують вимоги чинного законодавства України, в тому числі, антикорупційного, антимонопольного та міжнародних стандартів у сфері протидії легалізації доходів отриманих незаконним шляхом (FATF).</p>
Корупція	<p>ХХ ХХХ «ХххххххХхххх» та всі контрагенти працюють у повній відповідності з чинним законодавством забезпечуючи принципи чесності та прозорості ведення бізнесу, згідно з високими стандартами ділової етики та дотримуючись нульової толерантності до шахрайства, хабарництва, корупції та будь-яких правопорушень. Постачальник зобов'язується уникати будь-яких проявів корупції та хабарництва, зокрема, не давати, не пропонувати жодних матеріальних та нематеріальних вигод працівникам ХХ ХХХ «ХххххххХхххх» для досягнення протиправних цілей та вигод.</p>
Конфлікт інтересів	<p>Постачальник зобов'язується забезпечити відсутність фактичного або потенційного конфлікту інтересів під час підписання договорів та виконання господарських операцій. Якщо контрагенту стає відомо про будь-який існуючий або потенційний конфлікт інтересів, він повідомляє про це на Лінію з етичних питань ХХ ХХХ «ХххххххХхххх».</p>
Конфіденційна інформація	<p>Конфіденційна інформація включає всю непублічну інформацію. Постачальник зобов'язаний зберігати в таємниці конфіденційну інформацію отриману під час ведення господарської діяльності та довірену вам ХХ ХХХ «ХххххххХхххх». Забороняється несанкціоноване розголошення будь-якої конфіденційної та комерційної інформації.</p>
Відповідальність	<p>Якщо постачальник, порушує вищезазначені зобов'язання, інша Сторона може розірвати договір та припинити господарську діяльність в односторонньому порядку, а також вимагати відшкодування збитків. ХХ ХХХ «ХххххххХхххх» залишає за собою право публічного розповсюдження інформації про випадки порушення чинного законодавства та цього Кодексу з боку контрагента та передачі інформації у правоохоронні органи.</p>
Повідомлення	<p>Постачальники повинні повідомляти на Лінію з етичних питань</p>

про порушення	<p>XX XXX «ХххххххХхххх» про можливі або фактичні порушення цього Кодексу та Кодексу Етики, а також надавати замовнику підтримку щодо виявлення, розслідування, усунення таких порушень. Постачальники повинні негайно інформувати замовника про:</p> <ul style="list-style-type: none"> • будь-які кримінальні чи інші провадження, відкриті органами влади, що можуть призвести до фінансових чи репутаційних втрат постачальника і, як наслідок, замовника • обтяження (арешти майна, застава, податкова застава тощо), які прямо чи опосередковано можуть впливати на виконання договору, укладеного між постачальником та замовником. Інформування повинно здійснюватися також, якщо вище вказані провадження чи обтяження здійснюються стосовно субпостачальників, товари, роботи та послуги яких придбаваються постачальником для наступного постачання замовнику. Постачальник не повинен приховувати від замовника жодної інформації, яка не віднесена до таємниці слідства, про відомі йому провадження чи обтяження та всіляко співпрацювати із замовником з метою захисту його правомірної діяльності і ділової репутації. Подання звернення та комунікація здійснюється шляхом: <ul style="list-style-type: none"> • подання звернення на сайті Компанії • за номером телефону: +хххх • електронною поштою: хххххх
---------------	---

*Складено автором на основі інформації про XX XXX «ХххххххХхххх» [53]

ВИСНОВКИ

Порядок проведення розрахунків із постачальниками і покупцями підприємства, дебіторська та кредиторська заборгованість завжди являються актуальними питаннями на підприємстві, у зв'язку із важливістю такої інформації для управління підприємством. Проблема погашення кредиторської заборгованості є однією з найпоширеніших проблем сьогодення.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності визначено у П(С)БО 11 «Зобов'язання». У міжнародній практиці порядок визнання та відображення короткострокових зобов'язань регламентуються відповідно до МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання», МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи», МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка».

На сучасному етапі господарювання стрижнем економічної політики кожного підприємства машинобудування є підвищення ефективності та якості роботи усіх функціональних сфер його діяльності. Процесний підхід до діяльності підприємства є теоретичним підґрунтям для виокремлення в рамках стратегічного розвитку підприємства перспективи бізнес-процесів. За такого підходу з одного боку відбуватиметься регламентація руху потоків, що мають місце у діяльності підприємства, а з іншого – розробка специфічних показників із розширенням складу облікових номенклатур для їхньої реєстрації.

XX XXX «XXXXXXXXXXXX» належить до машинобудівного сектору економіки, що має свій вплив на побудову обліку і аналізу. Основними напрямками обліково-аналітичної роботи є : фінансовий облік і аналітика, управлінський облік і аналітика, виробнича і маркетингова аналітика, HR-аналітика, ризик-менеджмент.

Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи і надані послуги на ХХ ХХХ «ХххххххХхххх» ведеться на рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». Облік розрахунків за операціями, що не можуть бути відображені на рахунках 63–67, відображаються на рахунку 68 «Розрахунки за іншими операціями». Цей рахунок балансовий, пасивний, призначений для обліку джерел засобів.

У зв'язку з сучасною кризою неплатежів облік та аналіз кредиторської заборгованості набуває особливого значення. Проблема удосконалення обліку та аналізу кредиторської заборгованості підтверджується збільшенням її частки у складі пасивів підприємств. Причиною цього можуть бути невиконання фінансових зобов'язань перед контрагентами й погіршення платоспроможності. Правильна організація обліку і аналізу кредиторської заборгованості, насамперед, має сприяти недопущенню прострочення термінів платежу і погіршення ділових відносин з кредиторами. Тому виникає потреба в проведенні моніторингу й аналізу стану розрахунків. Особливо важливим для виробничо-торговельного підприємства є систематичний аналіз кредиторської заборгованості підприємства з метою ефективного управління його оборотним капіталом та запобігання виникненню кризових ситуацій.

Значну частку в складі джерел коштів ХХ ХХХ «ХххххххХхххх» становлять позикові кошти, у т. ч. і кредиторська заборгованість. Тому необхідно вивчати й аналізувати її склад та структуру, після чого проводити порівняльний аналіз із дебіторською заборгованістю.

З метою вдосконалення стану розрахунків з постачальниками, покупцями, різними дебіторами і кредиторами на підприємстві запропоновано здійснювати внутрішній контроль вивчення фактичного стану справ, виявлення та попередження тих факторів і умов, які негативно впливають на виконання прийнятих рішень і досягнення поставленої мети, та доведення цієї інформації до органу управління. Система внутрішнього контролю на досліджуваному

підприємстві дасть можливість здійснення контролю, та своєчасного виявлення помилок та їх виправлення.

Найбільш оптимальними прикладними бухгалтерськими програмами для удосконалення обліку розрахунків з постачальниками є системи, які забезпечують повну автоматизацію бухгалтерських процесів, інтеграцію з іншими бізнес-процесами і зручний інтерфейс для аналітики та контролю.

XX XXX «ХххххххХхххх» підтвердила свої цінності Кодексом поведінки, що застосовується до всіх працівників і цим підтвердила свою рішучість працювати у напрямку сталого розвитку бізнесу. Усі економічні, соціальні та екологічні вимоги сталого розвитку є основними елементами в стратегії XX XXX «ХххххххХхххх». З цієї причини XX XXX «ХххххххХхххх» запросила своїх постачальників взяти участь у цьому процесі в межах власної сфери дії чи впливу. Такою є мета Кодексу поведінки постачальника, і XX XXX «ХххххххХхххх» просить своїх постачальників підтримати її. Рівень їх зобов'язань в цій галузі є одним з вирішальних чинників у виборі постачальників, саме тому Кодекс є невід'ємною частиною документації XX XXX «ХххххххХхххх» і повинен бути включений до договірних документів, щоб забезпечити таким чином розуміння місії і бачення компанії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білаєнко А. О. Порівняльна характеристика бухгалтерського обліку розрахунків з контрагентами за міжнародними та вітчизняними стандартами: матеріали міжнар. Наук.-практ. Конф. Полтава, 2019. С. 41-42.
2. Бондаренко О. М., Масюк І. І. Шляхи вдосконалення мінімізації дебіторської і кредиторської заборгованості та управління ними. *Економіка, фінанси, право*, 2022. С. 26–29. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/e51601fc-0902-4a66-87b9321a4b7f/content>.
3. Борг і заборгованість URL: <https://buhgalter911.com/uk/news/news-1049129.html>.
4. Бондаренко О. М., Гудима В. Ю. Облік розрахунків з постачальниками і підрядниками. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 4. С. 26-29. Бібліогр.: 6 назв.
5. Булкот Г. В., Іванова Л. С. Особливості обліку та аналізу кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками та підрядниками на підприємствах, установах, організаціях України. *Економіка. Фінанси. Право*. 2022. № 4. С. 30-35. Бібліогр.: 6 назв. DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2022.4.6>
6. Бурлан С. А., Валентова Ю. В. Облікові аспекти управління кредиторською заборгованістю підприємства. Київ: *Ефективна економіка*, 2023. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2023/78.pdf.
7. Геркіял Н. Р. Обліково-аналітичне забезпечення управління кредиторською заборгованістю у контексті фінансово-економічною безпекою підприємства. Дніпро, 2023. 69 с. – Режим доступу : <https://dspace.dsau.dp.ua/handle/123456789/8985>.

8. Гончарук С., Чапко Т. Розрахунки з постачальниками: облік та аналіз впливу на ефективність підприємства. 2024. *Молодий вчений*, 9 (109), 129-132. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-9-109-28>
9. Губарик О. М. Проблемні аспекти обліково-аналітичного забезпечення управління кредиторською заборгованістю в контексті фінансово-економічної безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*, 2023. URL: <https://dspace.dsau.dp.ua/handle/123456789/10100> .
10. Єрохова М. А. Облік і аудит дебіторської та кредиторської заборгованості торгово-виробничих підприємств. Харків, 2023. 126 с.
11. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затв. Наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>.
12. Коблянська І. О., Коблянська Г. Ю., Гребенчук Ж. В. Методика обліку і аудиту розрахунків підприємства з постачальниками і підрядниками. *Modern economics*. 2017. № 3. С. 78-87. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2017_3_11 (дата звернення: 6.11.2025)
13. Козуб М.М. Облік і аудит поточної кредиторської заборгованості підприємства. Київ, 2024. 10 с.
14. Колісник О. П., Михайлюк О. М. Проблеми формування обліково-аналітичного забезпечення розрахунків з покупцями та замовниками: матеріали міжнар. Наук.-практ. Конф. Луцьк, 2019. С. 211-213.
15. Костюнік О. В., Недашковська Д. М. Деякі питання регулювання дебіторської та кредиторської заборгованостей українських підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*, 2017. С.45–50. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/19_2017/11.pdf .
16. Круковська О. В. Особливості обліку розрахунків із постачальниками, підрядниками та кредиторської заборгованості аграрних підприємств *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка. Випуск 5, 2023*

URI: <http://hdl.handle.net/123456789/7175>

17. Кусик Н. Л., Шатковська М. С. Управління кредиторською заборгованістю підприємства: обліково-аналітичний аспект. Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління, 2019. URL: <http://rinek.onu.edu.ua/article/view/177077/177339>.

18. Лисак О. Економічна сутність дебіторської та кредиторської заборгованості. Логос. Мистецтво наукової думки, 2022. С. 6- 8. URL: <https://doi.org/10.36074/2617-7064.10.001> .

19. Майборода О. Є. Косарева І. П. Корабейнікова І. О. Характеристика сутності та поняття дебіторської і кредиторської заборгованості. *Економіка і суспільство*, 2018. С. 396-402. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/61.pdf .

20. Меліхова Т. О., Троян О. В., Бондаренко І. В. Удосконалення методики внутрішнього аудиту розрахунків з постачальниками для підвищення економічної безпеки підприємства. *Економіка та держава*. 2019. № 2. С. 88-93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2019_2_17 (дата звернення: 6.11.2025)

21. Мельник Д. М. Обліково-аналітичне забезпечення розрахунків з постачальниками і підрядниками. Сучасні тенденції розвитку обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування: матеріали наук.-практ. Інтерн.-конф. 30 листопада 2023 р. Луцьк: ВНУ, 2023. С. 203-206.

22. Мирослава Кулинич, Ірина Садовська, Катерина Мельник, Дарина Мельник, Нормативно-правове забезпечення обліку та контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2024, 3(39) с. 42–50 DOI: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2024-03-42-50> .

23. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 «Фінансові інструменти: подання». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_029#Text.

24. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS%2037_ukr_2024.pdf.

25. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-39_ukr_2016.pdf.

26. Міщук Є. В., Сідорова І. І. Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості: проблемні аспекти. *Інвестиції: практика та досвід*, 2018. № 2. С.54-57. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2018/12.pdf.

27. Мулик Я. І. Стан та перспективи розвитку аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками підприємства. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 2. С. 106-115. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2018_2_11 (дата звернення: 6.11.2025)

28. Назаренко І. М., Соломка В. Ю. Організаційні та аналітичні аспекти аудиту розрахунків з постачальниками. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія : Економічні науки*. 2022. № 10(2). С. 29-36. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjie_2022_10\(2\)_6](http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjie_2022_10(2)_6) (дата звернення: 6.11.2025)

29. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. Дата оновлення: 03.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>.

30. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 08.10.99 № 237 <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1>

31. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 № 20 <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1>

32. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 26.04.2000 № 91 <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1>

33. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 30.11.2001 № 559 <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1>

34. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 «Оренда», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 28.07.2000 № 181 <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1>

35. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 28.10.2003 № 601 <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1>

36. Носач Л. Л. Управління дебіторською та кредиторською заборгованостями в підприємствах оптової торгівлі: автореф. Дис. На здобуття наук. Ступеня канд. Ек. Наук: 08.06.04. Харків, 2010. 18 с.

37. Облік короткострокових зобов'язань. URL: <https://pidru4niki.com/90092/buhgalterskiy-oblik-ta-audit-oblik-korotkostrokovih-zobovyzan>.

38. Облік розрахунків з постачальниками. URL: <https://library.if.ua/book/2/184.html>.

39. Оляднічук Н.В. Удосконалення обліку та аудиту розрахунків із постачальниками та підрядниками *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету* DOI: <https://doi.org/10.32841/2413-2675/2023-47-10>

40. Пилипенко К. А. Управління розрахунковими операціями в системі обліку підприємства: вітчизняний та міжнародний досвід. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*, 2022. URL: http://old.bumib.edu.ua/sites/default/files/visnyk/25_9.pdf.

41. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 № 291

42. Податковий кодекс України: Закон України від 02. 12. 2010 р. № 2755-VI із змінами та доповненнями. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T102755.html#1988 .

43. Пристемський О., Пашинний А. Обліково-аналітичне забезпечення розрахунків з покупцями та замовниками на торговельних підприємствах: матеріали міжнар. Наук.-практ. Конф. Підгайська, 2023. С. 53-55.

44. Примуш Ю. С. Головченко Є. Ю. Оптимізація розрахунків із постачальниками та підрядниками підприємств. *Економічний простір*. 2022. № 163. С. 133-137. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/163-23>

45. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07. 1999 № 996-XIV. Дата оновлення: 03.09.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.

46. Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку : Наказ Міністерства фінансів України від 30 червня 1999 № 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0356201-00>.

47. Про затвердження Порядку кодифікації предметів постачання: наказ Міністерства оборони України від 18.12.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0050-18#Text>.

48. Рибалко О. М., Бондаренко А. В. Облік кредиторської заборгованості та її аналіз. Проблеми економіки, 2024. URL: https://web.archive.org/web/20241130140744id_/https://www.problecon.com/exp_ort_pdf/problems-of-economy-2024-3_0-pages-137_142.pdf.

49. Сирцева С. В., Щербак М. М. Напрямки вдосконалення обліку, аналізу та аудиту розрахунків із контрагентами. *Глобальні та національні*

проблеми економіки, 2016. URL: <http://global-national.in.ua/archive/14-2016/201.pdf>.

50. Слепченко В., Скрипник М. Методика обліку розрахунків підприємства з покупцями та замовниками. *Економіка та суспільство*, 2023. №29.

URL:<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/538/516> .

51. Спіцина Н. В. Обліково-аналітичне забезпечення системи управління розрахунками за товарними операціями: монографія. Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2019. 281 с.

52. Спіцина Н. В., Момот Т. В., Акімова Н. С. Обліково-аналітичне забезпечення системи управління розрахунками за товарними операціями: монографія. Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2019. 281 с. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/9997> .

53. Стати постачальником. Сайт ХХ ХХХ «ХхххххххХххххх» <https://xxxxx-xxxx.eu/ua/become-a-supplier>

54. Ступницька Т. М., Бамбуляк І. М., Маркова Т. Д., Кулік Н. М. Кредиторська заборгованість підприємства: оцінка та механізм управління: стаття. Одеса: Економіка харчової промисловості, 2018. С. 66-78.

55. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський (фінансовий) облік, оподаткування і звітність: підручник . Київ: Алерта, 2013. 981 с.

56. Хохлов М. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства. *Економіка і суспільство*, 2017. С. 402–407. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/Ekonomika-isuspilstvo-10-2017.pdf#page=402> .

57. Цивільний кодекс України: Закон України № 435-IV від 16.01.2003р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> .

58. Чорненька О.Б. Основні аспекти обліково–аналітичного забезпечення управління заборгованістю підприємства. Львів: *Наукові записки (Української*

академії друкарства), 2016. С. 226–234. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_2016_1_30.

59. Шубіна С. В., Перебийніс В. Л. Обліково-аналітичне забезпечення в системі управління кредиторською заборгованістю: матеріали міжнар. Наук.-практ. Конф. Київ, 2022. С. 1383-1386.

60. Шубіна С. В., Перебийніс В. Л. Теоретико-методичні підходи обліку та аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2022. № 19(2). С. 54-58. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2022_19\(2\)_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2022_19(2)_13) (дата звернення: 6.11.2025).

61. Шот, А., Сівак, В. Аналітичне забезпечення обліку і контролю виконання договірних зобов'язань з постачальниками. 2023. *Економіка та суспільство*, (30). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-30-33>

62. Якимова Л. П., Мацкуляк К. І. Аналітичне забезпечення управління розрахунками з контрагентами в контексті забезпечення платоспроможності підприємства. *Проблеми економіки*, 2018. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2018-2_0-pages-396_402.pdf.

63. Яструбський М., Левкович І. Проблеми обліку розрахунків з дебіторами та кредиторами. *Економіка та суспільство*, 2024. № 38. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1302> .

64. International Scientific Journal «Internauka». URL: <https://www.internauka.com/uploads/public/15414484453459.pdf>.

65. Вовчок І. Облікове забезпечення процесу постачання та розрахунків з постачальниками на основі тендерних процедур. Сучасні тенденції розвитку обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування: матеріали міжнародної наук.-практ. конф. (21 листопада 2025 р.) с. 32-33.

ДОДАТКИ

Додаток А
Таблиця 1.1

Аналіз нормативно-правових актів щодо забезпечення обліку кредиторської заборгованості

Назва документу	Зміст документа	Сфера застосування	Регулювання стосовно тематики статті
1	2	3	
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996- XIV [4].	Визначає правові засади ведення бухгалтерського обліку, його регулювання та організації та складання фінансової звітності в Україні.	Для складання фінансової звітності та організації бухгалтерського обліку.	Організація бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками та відображення їх у фінансовій звітності.
Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [10].	Регулює відносини у сфері справляння податків та зборів, визначає перелік податків та зборів, які справляються в Україні, а також визначає порядок їх адміністрування.	Для оподаткування суб'єктів господарювання та фізичних осіб.	Регулює оподаткування операцій з постачальниками та підрядниками, а саме оподаткування ПДВ.
Господарський кодекс України від 06.11.1991 № 1798-ХІІ [3].	Визначає, що підприємства, установи, організації, інші юридичні особи, громадяни, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи і є суб'єктами підприємницької діяльності, мають право звертатися до господарського суду за захистом своїх порушених прав і охоронюваних законом інтересів, а також для вжиття заходів, спрямованих на	Застосовується для захисту інтересів та вирішення спірних питань.	Виступає регулюючим документом з вирішення спірних питань та конфліктів, які виникають у ході здійснення постачання.

	запобігання правопорушенням		
Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV [17].	Регулює особисті майнові та немайнові відносини	Організація договірної роботи на підприємстві.	Регулює укладання договорів постачання товарів, робіт, послуг
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» від 31.01.2000 р. № 20 [11].	Визначає методологічні засади формування бухгалтерського обліку інформації про зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності.	Організація обліку зобов'язань.	Визначає критерії визнання та оцінки зобов'язань за розрахунками з постачальниками та підрядниками та розкриття інформації про них у Примітках до фін. звітності.
Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку від 24.05.95 р. № 88 [12].	Встановлює порядок створення, прийняття, відображення в обліку та зберігання первинних документів, облікових реєстрів, бухгалтерської звітності підприємствами.	Документування господарських операцій	Визначає загальні вимоги та обов'язкові реквізити документів, в тому числі, які використовуються для оформлення операцій з постачальниками та підрядниками.
Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України: Наказ Міністерства фінансів України від 27 червня 2013 року № 635 [13].	Затверджено Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства.	Ведення облікової політики підприємства.	Визначає засади облікової політики щодо відображення в обліку операцій за розрахунками з постачальниками та підрядниками.
План рахунків бухгалтерського обліку активів капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 р. № 291 [9].	Визначає перелік рахунків бухгалтерського обліку, порядок відображення господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку та кореспонденцію рахунків.	Для контрирування документів первинного обліку, ведення реєстрів бухгалтерського обліку.	Визначає, що для обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками передбачено пасивний балансовий рахунок 63.

<p>ІНСТРУКЦІЯ про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій</p> <p>https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text</p>	<p>Встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємств, організацій та інших юридичних осіб незалежно від форм власності, організаційно-правових форм і видів діяльності</p>	<p>Для контирування документів первинного обліку, ведення реєстрів бухгалтерського обліку</p>	<p>Визначає типові взаємозв'язки з об'єктам обліку щодо наявності і руху зобов'язань</p>
---	---	---	--

*[22]